

Naar een betere perceptie van overlast en veiligheid?

De werking van het Veilige Buurten Team in Maastricht

Auteur thesis

Linda Fernandez Beiro

4191331

Master Vraagstukken van Beleid en Organisatie

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Begeleiding

Hanneke Posthumus

Docente Sociologie

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Marcel van Dijk

Programma Manager Wijkaanpak

Beleid en Ontwikkeling

Gemeente Maastricht

Maastricht, 30 juni 2014

Universiteit Utrecht

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie over de werking van de Veilige Buurten Aanpak in Maastricht, en de relatie tussen bewonersparticipatie en subjectieve veiligheid en perceptie overlast. Deze scriptie is geschreven ter afronding van de masterfase van mijn sociologiestudie Vraagstukken van Beleid en Organisatie aan de Universiteit Utrecht.

In eerste instantie wilde ik deze scriptie schrijven op basis van een zelf uitgevoerde vragenlijst in één van de vier buurten in Maastricht waarin het Veilige Buurten Team actief is geweest. Helaas was de respons op deze vragenlijst te laag om statistische analyses uit te kunnen voeren, daarom is gekozen gebruik te maken van een al bestaande dataset uit 2010 van de Gemeente Maastricht. Graag wil ik Paul Hinssen, onderzoeker bij de Gemeente Maastricht bedanken voor het verlenen van toestemming om gebruik te maken van deze dataset en het vertrouwen dat hij me gaf om er mee aan de slag te gaan. Ook wil ik mijn stagebegeleider Marcel van Dijk bedanken, voor het bieden van de kans om zelfstandig onderzoek uit te voeren in de Maastrichtse buurten die me het meest aan het hart liggen.

Het schrijven van deze scriptie was een leerzame ervaring. Het heeft me ontzettend veel geleerd over het doen van kwantitatief onderzoek, en mijn eigen vermogen een dergelijk onderzoek uit te voeren en af te ronden. Het heeft me een basis gegeven waar ik in de rest van mijn carrière mee aan de slag kan.

Tot slot wil ik ook mijn scriptiebegeleidster, Hanneke Posthumus, van harte bedanken voor de goede begeleiding tijdens het schrijven van de scriptie. Zij wist me tijdens onze afspraken te motiveren door te zetten en mede door haar aanwijzingen en tips is de scriptie geworden tot wat het nu is.

Samenvatting

In deze scriptie staat het beleidsproject ‘de Veilige Buurten Teams (VBT’s)’ centraal dat vanaf 2010 is ingevoerd in vijf krachtbuurten in Maastricht. De Veilige Buurten Teams zijn netwerken van professionals die samen met bewoners werken aan een veilige en leefbare buurt. Aan het beleid liggen een aantal assumpties ten grondslag. Het beleid gaat er onder andere van uit dat contact met het Veilige Buurten Team leidt tot meer actieve bewoners, en dat dit vervolgens weer leidt tot een afname van de onveiligheidsgevoelens en de perceptie van overlast van deze bewoners. Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken in hoeverre de assumpties die achter het VBT beleid schuilen juist lijken te zijn. De vraagstelling luidt als volgt: *in hoeverre en op welke manier vermindert het Veilige Buurten Team de onveiligheidsgevoelens en ervaren overlast in de buurten waar het beleid is ingezet?*

Om deze assumpties te toetsen is gebruik gemaakt van de dataset ‘buurtpeiling 2010’ van de Gemeente Maastricht. Met behulp van deze dataset is getoetst in hoeverre contact met het VBT leidt tot meer veiligheidsgevoelens en een lagere perceptie van overlast en in hoeverre deze relatie wordt gemedieerd doordat bewoners actiever zijn in de buurt. Uit de resultaten blijkt dat contact met het VBT inderdaad een positief effect heeft op de mate waarin bewoners actief zijn. Echter, er blijkt geen relatie te bestaan tussen de mate van contact met het VBT en de veiligheidsbeleving en de relatie tussen contact met het VBT en de perceptie van overlast blijkt negatief te zijn. De reden hiervoor is dat de activiteit van bewoners op het gebied van leefbaarheid geen positief effect heeft op de perceptie van overlast maar juist een negatief effect.

De causaliteit van de gevonden relatie tussen actieve bewoners en de perceptie van overlast is echter niet duidelijk. Voor het gevonden effect zijn dan ook twee verklaringen te geven. Ten eerste kan het zo zijn dat juist bewoners die veel overlast en onveiligheidsgevoelens ervaren actief worden in de buurt. Een tweede mogelijkheid is dat naarmate bewoners actiever worden, zij zich meer bewust worden van de overlast en deze ook meer gaan ervaren. Om dit probleem te verkleinen worden er tot slot een aantal aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek en beleid. Hierbij is het belangrijk dat het VBT in de toekomst inzet op het verbeteren van de communicatie met actieve bewoners, het bewust maken van bewoners van het feit dat zij meer overlast en onveiligheid zouden kunnen gaan ervaren naarmate ze actiever worden en het oprichten van een online platform.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inleiding	5
1. Achtergrond VBT beleid	10
1.1 Veilige Buurten Teams	10
1.2 Beleidstheorie.....	11
1.2.1 Doelstellingen Veilige Buurten Aanpak	11
1.2.2 Veronderstellingen Veilige Buurten Aanpak volgens het CCV	12
2. Theoretisch kader	15
2.1 Veiligheidsbeleving en perceptie overlast	15
2.1.1 Actieve bewoners	16
2.1.2 Betrokkenheid bij de buurt.....	17
2.1.3 Vertrouwen in professionals.....	17
2.2 Actief bewonerschap.....	19
3. Data en Methoden	23
3.1 Dataverzameling	23
3.2 Representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit.....	24
3.3 Operationalisering variabelen	26
3.3.1 Afhankelijke variabelen	26
3.3.2 Onafhankelijke variabelen.....	27
3.3.3 Controle variabelen	28
3.3.4 Overzicht variabelen	30
3.4 Multipele regressie analyse	31
4. Analyse en Resultaten	34
4.1 Beschrijvende resultaten	34
4.2 Verklarende resultaten	36
5. Conclusie en Discussie	41
5.1 Conclusie.....	41
5.2 Discussie	42
5.3 Beleidsaanbevelingen.....	45
Literatuurlijst	48

Inleiding

Aanleiding

In 2007 werd door toenmalig minister Vogelaar het *Actieplan Krachtwijken* gepubliceerd. Er werden veertig wijken aangewezen in achttien Nederlandse gemeenten waar de kwaliteit van de leefomgeving achterbleef door een opeenstapeling van problemen in de wijk (Ministerie van VROM, 2007). Deze problemen lagen vooral op het gebied van werkloosheid, schooluitval, weinig sociale contacten, cohesie, leefbaarheid en veiligheid (Permentier, Kullberg en Van Noije, 2012).

De wijk Maastricht Noordoost is één van deze veertig krachtwijken en bestaat uit de volgende vier buurten: Wittevrouwenveld, Wyckerpoort, Nazareth en Limmel. Deze buurten zijn door de gemeente Maastricht ook aangewezen als vier van de acht buurten die behoren tot de categorie: A-buurten. Dit zijn buurten die extra aandacht nodig hebben om zich tot 2020 tot het basisniveau te ontwikkelen (Gemeente Maastricht, 2008). Het speerpunt van de wijkaanpak op buurtniveau is dat de leefbaarheid en veiligheid in de A-buurten wordt verbeterd. De hoofddoelstelling voor 2020 op het gebied van leefbaarheid en veiligheid wordt door de Gemeente Maastricht als volgt beschreven: “de wijken zijn veilig, schoon en prettig om te wonen. Jong en oud voelen zich veilig in huis, op straat, op school en in de wijk. De bewoners hebben vertrouwen in de lokale overheid en in elkaar, nemen zelf initiatief en kunnen de hierbij behorende rol en verantwoordelijkheid dragen” (Gemeente Maastricht, 2013, p.15).

Centraal in de aanpak ter verbetering van de veiligheid en leefbaarheid in de buurten staat de intensivering van de inbreng van bewoners en het verbeteren van de samenwerking tussen de verschillende partijen in het kader van de participatiesamenleving. Binnen deze aanpak staat het beleidsproject ‘Veilige Buurten Teams (VBT’s)’ centraal (Gemeente Maastricht, 2013). Deze Veilige Buurten Teams zijn vanaf 2010 ingevoerd in de vier eerdergenoemde buurten in Maastricht die door voormalig minister Vogelaar zijn benoemd als krachtbuurten, om de leefbaarheid in deze buurten te verbeteren. In dit onderzoek staat deze vorm van beleid centraal.

Probleemstelling

De VBT’s werden vanaf 2010 in vier buurten ingezet. De nadruk lag in deze fase met name op onderwerpen als veiligheid, actieve bewoners, bekendheid met de VBT’s en vertrouwen. In 2013 zijn deze doelstellingen voor een deel aangepast. De nadruk is inmiddels meer

verschoven van veiligheid naar leefbaarheid en naar het vergroten van het aantal actieve bewoners (Veilige Buurten Aanpak, 2013). Leefbaarheid is een complex begrip en wordt door het Sociaal Cultureel Planbureau (2002) omschreven als een combinatie van de fysieke kwaliteit, sociale kwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving. In zowel dit onderzoek als het beleid van de VBT's staan met name twee onderdelen van de leefbaarheid centraal: de fysieke kwaliteit (perceptie overlast) en de subjectieve veiligheid (veiligheidsbeleving). De overige aspecten van leefbaarheid zullen niet worden meegenomen in dit onderzoek. De Veilige Buurten Teams zijn opgericht met het idee dat zij bewoners in de buurt kunnen activeren om zelf problemen in de buurt op te lossen. Dit zou op den duur moeten leiden tot een afname van de onveiligheidsgevoelens en perceptie van overlast van de bewoners.

In 2013 is er door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie een evaluatie uitgevoerd naar het Veilige Buurten Team in de buurt Limmel. Ook hier wordt uitgegaan van het idee dat meer actieve bewoners zou moeten leiden tot een lagere perceptie van overlast en onveiligheidsgevoelens. Er is echter slechts gekeken naar één straat in de buurt, waardoor de respons te laag was om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over het daadwerkelijke effect (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2014). Het doel van dit onderzoek is dan ook om op grotere schaal de assumpties van het VBT beleid te onderzoeken. Beleid staat of valt met een goede beleidstheorie. Wanneer de assumpties achter het beleid niet kloppen is de kans klein dat het beleid effectief zal zijn. De vraagstelling luidt als volgt:

In hoeverre en op welke manier vermindert het Veilige Buurten Team de onveiligheidsgevoelens en ervaren overlast in de buurten waar dit beleid is ingezet?

Deze hoofdvraag zal beantwoord worden aan de hand van een aantal deelvragen:

- Welke beleidstheorie ligt ten grondslag aan de VBT's?
- In welke mate leidt het persoonlijke contact van bewoners met het VBT ertoe dat bewoners actiever worden?
- In welke mate leidt actief bewonerschap tot een vermindering van de perceptie van overlast en onveiligheidsgevoelens?
- Op welke manier kan de aanpak van de VBT's in de toekomst nog verbeterd worden?

Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is om twee redenen maatschappelijk relevant. Ten eerste sluit het aan bij het krachtwijkenbeleid dat sinds 2007 gevoerd wordt om de kwaliteit van de leefomgeving in buurten te verbeteren. Het Actieplan Krachtwijken werd in 2007 opgesteld door het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Er werd vastgesteld dat de leefbaarheid in 40 Nederlandse wijken nogal te wensen overliet, door een opeenstapeling van problemen waaronder een gebrek aan sociale samenhang, verloedering, criminaliteit en gevoelens van onveiligheid (Ministerie van VROM, 2007).

Deze problemen zorgen ervoor dat bewoners zich niet thuis voelen in hun buurt, en dit zorgt voor een lagere kwaliteit van leven. Het wordt belangrijk geacht dat bewoners zich vertrouwd en thuis voelen in de buurt en dat ze hun omgeving als beheersbaar ervaren. De centrale doelstelling van het Actieplan Krachtwijken is om “samen met alle betrokkenen de veertig wijken om te vormen tot wijken waar mensen kansen hebben en weer graag wonen” (VROM, 2007, p.8). Het Veilige Buurten Team is één van de maatregelen die sinds de invoering van het krachtwijkenbeleid in Maastricht werd genomen om samen met betrokkenen te komen tot leefbare wijken. Het is interessant te onderzoeken in hoeverre deze beleidsmaatregel ook een effectieve maatregel blijkt te zijn om dit doel te bereiken. Het leidt tot meer kennis over beleidsmaatregelen en effectieve manieren om het krachtwijkenbeleid tot een succes te maken.

Daarnaast is het onderzoek maatschappelijk relevant omdat het een raakvlak heeft met de huidige discussie over bewonersparticipatie en de participatiesamenleving. Sociale contacten en bewonersparticipatie wordt door de gemeente gezien als noodzakelijk voor een veilige en leefbare buurt. De gedachte is dat wanneer burgers zich samen actief in zetten voor de buurt dit de leefbaarheid zal vergroten (Gemeente Maastricht, 2008). Ook de Veilige Buurten Teams zetten in op bewonersparticipatie. Het is belangrijk dat bewoners zelf initiatief nemen om hun buurt leefbaar te houden, in samenwerking met professionals. De vraag is of deze bewonersparticipatie ook echt leidt tot meer leefbare buurten. De discussie over bewonersparticipatie is recentelijk opgelaid. Hoewel er een grote waarde aan wordt toegekend, is er nog maar weinig bekend over de werking ervan. Het is belangrijk om de assumpties die achter het beleid zitten wetenschappelijk te toetsen aan de hand van gegevens die verkregen zijn uit de buurtprofielen 2010. Hier wil ik met dit onderzoek een bijdrage aan leveren.

Wetenschappelijke relevantie

Het onderzoek is niet alleen om maatschappelijke redenen relevant maar levert ook een bijdrage aan de wetenschap. Het onderzoek is wetenschappelijk relevant vanwege het feit dat er nog weinig bekend is over de invloed van actieve bewoners binnen het veiligheids- en leefbaarheidsbeleid in wijken. De resultaten die er wel zijn, zijn tegenstrijdig en niet eenduidig. De politiek heeft de afgelopen jaren steeds meer aandacht besteed aan het eigen initiatief en de eigen verantwoordelijkheid van burgers in de maatschappij. Men ziet graag dat bewoners, bedrijven en instellingen zelf verantwoordelijkheid gaan nemen voor de leefbaarheid en veiligheid in hun eigen buurt. De overheid kan vervolgens een stapje terug doen (Edelenbos, 2006).

Hoewel er door de overheid en beleidsmakers een grote waarde wordt toegekend aan de invloed van bewonersparticipatie op het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in buurten, is er nog maar weinig onderzoek verricht naar de effectiviteit ervan. Lub (2013) is een van de weinige die op grote schaal heeft geprobeerd te beoordelen in hoeverre sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid effectief zijn. Zijn conclusie is niet al te bemoedigend. Hij stelt dat bewonersplatforms die zich richten op meervoudige leefbaarheidproblematiek in de buurt slechts een beperkt effect hebben. Het veiligheidsgevoel zou kunnen toenemen door de communicatie met professionals, maar een feitelijke verbetering van de leefbaarheid zoals een afname van fysieke en sociale overlast en criminaliteit is niet vaak gevonden. Ook MacDonald (2002) is van mening dat er weinig bewijs is dat *community policing* de criminaliteitscijfers in grote Amerikaanse steden heeft teruggedrongen, en Brogden en Preeti (2005) stellen dat ondanks het feit dat bewonersparticipatie en *community policing* in het Westen wordt afgeschilderd als een succes verhaal, de resultaten vaak een andere kant op wijzen. Met dit onderzoek hoop ik een bijdrage te kunnen leveren aan het verkleinen van het kennis gat dat er over het onderwerp bestaat.

Opbouw scriptie

In het eerste hoofdstuk zal worden ingegaan op de context van het beleid. Hoe is het beleid ontstaan en welke assumpties zitten er achter het beleid? Vervolgens worden deze assumpties in hoofdstuk 2 getoetst aan de hand van wetenschappelijke inzichten en worden er hypothesen geformuleerd. In hoofdstuk 3 worden de gebruikte methoden voor dataverzameling en analyse besproken en zullen ook de variabelen geoperationaliseerd worden. In hoofdstuk 4 worden de hypothesen statistisch getoetst aan de hand van een multi-pele regressie analyse en worden de

resultaten besproken. Tot slot worden in hoofdstuk 5 eerst de resultaten samengevat in de conclusie waarna deze besproken zullen worden in de discussie en er een beleidsadvies geformuleerd zal worden.

1. Achtergrond VBT beleid

Alvorens over te gaan naar de analyse van de data is het belangrijk eerst meer inzicht te verkrijgen in de context van de te onderzoeken beleidsmaatregel: de Veilige Buurten Teams. In deze paragraaf zal eerst worden toegelicht hoe het beleid is ontstaan en vervolgens zal er aan de hand van de assumpties die achter het beleid zitten een beleidstheorie worden opgesteld.

1.1 Veilige Buurten Teams (VBT's)

In 2010 zijn er in de vier buurten van de krachtwijk Noordoost (Limmel, Nazareth, Wittevrouwenveld en Wyckerpoort) drie VBT's opgestart waarbij professionals met uiteenlopende achtergronden samenwerken. Inmiddels is er ook een vierde VBT actief in de buurt Mariaberg. Het concept 'Veilige Buurten Teams' is overgenomen van de *Safer Neighborhood Teams* in Engeland. Het beleid is gebaseerd op de werkwijze *community policing*, waarbij men ervan uit gaat dat het aanpakken van onveiligheid in de buurt meer samenwerking vereist met bewoners en meer afstemming tussen professionals (Van den Brink en Bruinsma, 2011).

De Veilige Buurten Teams in Maastricht verschillen wel ten opzichte van de *Safer Neighborhood Teams* in Engeland. De VBT's richten zich voornamelijk op het verbeteren van de totale leefbaarheid van de buurt. Veiligheid is hier wel een onderdeel van, maar wordt niet gezien als het hoofddoel. Leefbaarheid kan gedefinieerd worden als "het samenspel tussen de fysieke kwaliteit, de sociale kwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving" (SCP, 2002, p.25). Onder de fysieke kwaliteit wordt voornamelijk fysieke en sociale overlast en het voorzieningenniveau verstaan. Fysieke overlast is de fysieke achteruitgang van buurten, die onder andere zichtbaar wordt door sigarettenpeuken, restafval op straat, graffiti en gebroken glas. Sociale overlast is een vorm van gedrag waarbij mensen betrokken zijn en die als bedreigend worden ervaren zoals hangjongeren, openbaar drugsgebruik, vloeken etc. (Sampson en Raudenbusch, 1999). De sociale kwaliteit heeft betrekking op de onderlinge betrokkenheid van buurtbewoners, contacten en de mate waarin ze elkaar helpen. Veiligheid tot slot heeft betrekking op criminaliteit en onveiligheidsgevoelens (SCP, 2002).

Elk team bestaat uit een wijkagent, een medewerker van welzijnsorganisatie Trajekt, een gebiedsgebonden medewerker Toezicht en Handhaving en medewerkers van woningcorporaties. De teams werken volgens een tien wekelijkse cyclus. Gedurende een periode van tien weken doen alle partners hun dagelijkse werk, tegelijkertijd verzamelen ze

informatie over buurtproblemen (Van den Brink en Bruinsma, 2011). Deze informatie wordt onder andere verzameld door openbare bijeenkomsten te organiseren, spreekuren, straathoekoverleggen, één-op-één gesprekken en aan de hand van briefkaarten en buurtsignalen (Veilige Buurten Aanpak, z.d.). Na deze eerste periode van tien weken waarin de informatie verzameld is, vindt er een buurtbijeenkomst plaats waarin de buurtproblemen besproken worden met bewoners. Samen stelt men vast aan welke problemen het eerst gewerkt moet worden (Van den Brink en Bruinsma, 2011). Na het aangeven van de prioriteiten door de bewoners, wordt hier samen met de bewoners en het team in de daaropvolgende tien weken aan gewerkt. Het kan hierbij gaan om het opruimen van hondenpoep, verwijderen van graffiti, het veiliger maken van verkeersroutes maar ook het ervoor zorgen dat brandgangen veilig worden door deze bijvoorbeeld gezamenlijk af te sluiten met de bewoners (Gemeente Maastricht, 2013). Aan het einde van de tien weken dienen de behaalde resultaten weer teruggekoppeld te worden naar de bewoners. Regelmatig wordt hiervoor gebruik gemaakt van berichten op de Veilige Buurten website, de wijkbladen, brieven en een terugkoppeling tijdens de buurtbijeenkomsten (Van den Brink en Bruinsma, 2011).

Bewonersparticipatie staat centraal in het project, en de focus ligt dan ook sterk op het activeren van buurtbewoners om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de buurt en zich actief in te zetten voor de leefbaarheid van de buurt (Gemeente Maastricht, 2013).

1.2 Beleidstheorie

1.2.1 Doelstellingen Veilige Buurten Aanpak

Om te kunnen evalueren in hoeverre de Veilige Buurten Aanpak een effectieve aanpak is, is het eerst van belang te achterhalen wat de VBT's precies willen bereiken. De doelstellingen van beleid zijn vaak heel divers en willen door de jaren heen nog wel eens veranderen. Om te kunnen bepalen welk effect gemeten dient te worden is het van belang helder te hebben welke doelstellingen achter het beleid zitten en hoe deze zijn geformuleerd (Van Dijk en Koekkoek, 2011). Op de website van de Veilige Buurten Aanpak (www.veiligebuurten.nl) is te lezen dat het doel van de Veilige Buurten Aanpak is om "samen met betrokken bewoners de leefbaarheid van de betreffende wijk te verbeteren". Het VBT acht het van belang dat mensen "zich prettig voelen in hun eigen omgeving" en tracht dit voornamelijk te bereiken door het wegnemen van onveiligheidsgevoelens en het terugdringen van de perceptie van overlast.

De doelstellingen van de Veilige Buurten Aanpak zijn sinds de start periode enigszins gewijzigd. In de periode 2010 – 2012 lag de nadruk op vijf cijfermatige doelstellingen (Veilige Buurten Aanpak, 2013):

- Het verbeteren van het onveiligheidsgevoel
- Toename van actieve bewoners in de buurt
- Verhogen van de medeverantwoordelijkheid
- Verhogen van vertrouwen in organisaties
- Verhogen van de bekendheid van de professionals en samenwerking in de wijk

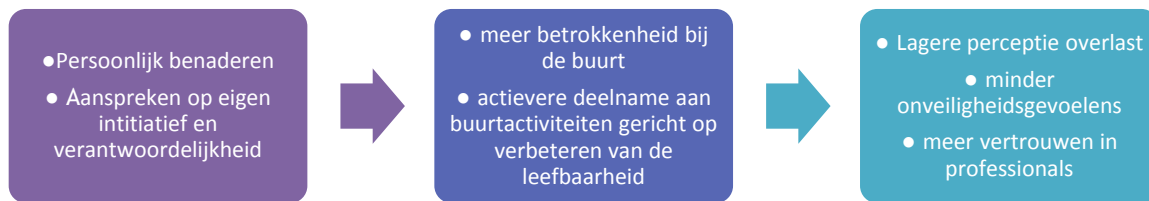
Deze doelstellingen passen nog steeds binnen de aanpak, maar er zijn wel een aantal veranderingen doorgevoerd. Ten eerste is de nadruk op veiligheid, nu meer verschoven naar leefbaarheid waardoor ook zaken als fysieke en sociale overlast en in mindere mate de sociale kwaliteit van de buurt meer aandacht krijgen. Ten tweede zijn de laatste twee doelstellingen naar de achtergrond geplaatst, omdat uit een evaluatie onderzoek van de Gemeente Maastricht (2011) is gebleken dat deze doelstellingen grotendeels zijn behaald.

Tot slot komt de verantwoordelijkheid meer te liggen bij de bewoners. De actieve rol van de bewoners zal dan ook meer worden benadrukt (Veilige Buurten Aanpak, 2013). Dit betekent dat het VBT voornamelijk geïnteresseerd is in het verbeteren van de fysieke kwaliteit en onveiligheidsgevoelens in de buurt. Deze twee aspecten van de leefbaarheid zullen in dit onderzoek dan ook centraal staan en de afhankelijke variabelen vormen.

1.2.2 Veronderstellingen Veilige Buurten Aanpak volgens het CCV

In 2013 is er door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie een evaluatie uitgevoerd naar het Veilige Buurten Team in de buurt Limmel. Er is echter slechts gekeken naar één straat in de buurt, waardoor de respons te laag was om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over het effect. In figuur 1.1 is te zien welke veronderstellingen er volgens het CCV (in overleg met het VBT) achter het VBT beleid zitten.

Figuur 1.1 Veronderstellingen van het beleid volgens het CCV

Het CCV (2014) veronderstelt dat het persoonlijk benaderen van bewoners in de buurt, en het aanspreken op eigen initiatief en verantwoordelijkheid (taken die het VBT uitvoert) zal leiden tot meer betrokkenheid bij de buurt en een actievare deelname aan buurtactiviteiten. Deze betrokkenheid en participatie zal vervolgens moeten leiden tot minder overlastbeleving, minder onveiligheidsgevoelens en meer vertrouwen in professionals. Uiteindelijk is dit onderdeel van het bereiken van het hoofddoel van de Veilige Buurten Aanpak: het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt.

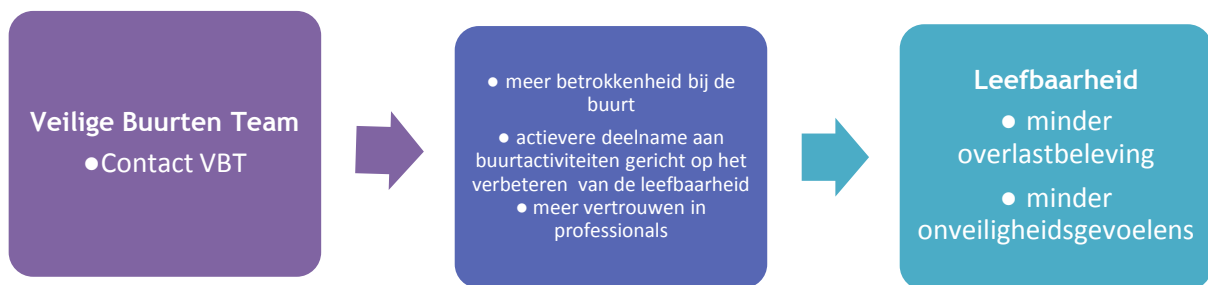
Hoewel de meeste aspecten van het beleid zoals omschreven door het CCV behouden zullen worden, worden er in dit onderzoek ook een paar wijzigingen aangebracht in het model. Aspecten die behouden zullen worden is het feit dat het CCV zich evenals het VBT alleen richt op twee aspecten van de leefbaarheid: veiligheid (veiligheidsbeleving) en fysieke kwaliteit (perceptie overlast). Het derde aspect, sociale cohesie, wordt hierbij achterwege gelaten. Ook wij zullen deze factor niet meenemen in onze analyse, omdat het geen hoofddoel van het Veilige Buurten Team is. Ook de variabelen betrokkenheid en actievare bewoners zullen behouden worden.

Er zijn echter ook enkele wijzigingen aangebracht. Ten eerste zijn de eerste veronderstellingen ‘persoonlijk benaderen’ en ‘aanspreken op eigen initiatief en verantwoordelijkheid’ samengevoegd tot ‘contact met het VBT’ vanwege het feit dat dit beter meetbaar is en contact met het VBT op deze twee veronderstellingen zou moeten berusten. Ten tweede is besloten om het doel ‘meer vertrouwen in professionals’ een niveau lager te plaatsen, op gelijke voet met de doelen ‘meer betrokkenheid bij de buurt’ en ‘actievare deelname aan buurtactiviteiten. Het is opvallend dat het CCV er van uit gaat dat het doel ‘meer vertrouwen in professionals’ op hetzelfde niveau staat als de doelen ‘minder overlastbeleving’ en ‘minder onveiligheidsgevoelens’. Vertrouwen in professionals is een belangrijk doel voor het VBT omdat het ertoe leidt dat vormen van overlast effectiever kunnen worden aangepakt. Bewoners zullen wanneer zij meer vertrouwen hebben in

professionals, ook eerder bereid zijn samen te werken en meldingen door te geven. Wanneer de overlast wordt aangepakt, kan dit er vervolgens ook toe leiden dat ze zich veiliger voelen in de buurt en een lagere perceptie van overlast ervaren (Edelenbos, 2006). De mate van vertrouwen in professionals is dus van invloed op de overlast- en onveiligheidsbeleving.

Hiermee wordt aangesloten bij Edelenbos (2006) die stelt dat om aan de hand van *community policy* (VBT's) tot een leefbare buurt te komen het van belang is dat bewoners actief en betrokken zijn, vertrouwen hebben in lokale instanties en dat de teams verantwoordelijkheid oppakken voor een groter probleemveld dan alleen criminaliteit. Om te bereiken dat bewoners in de buurt meer actief en betrokken raken en meer vertrouwen krijgen in professionals richt het VBT zich op het persoonlijk benaderen van en contact zoeken met bewoners. Dit contact zou ertoe moeten leiden dat bewoners eerder de stap zetten om zich actief in te zetten en deel te nemen aan de oplossing van problemen. Ook leidt contact en samenwerking met professionals tot meer vertrouwen in deze. Deze wijzigingen leiden tot het volgende aangepaste model:

Figuur 1.2 Aangepast model veronderstellingen van het beleid

In figuur 1.2 kunnen we zien dat het beleid een aantal assumpties kent waarmee men denkt te komen tot een leefbare buurt. De leefbaarheid in de buurt wordt verbeterd door (1) de overlastbeleving en (2) de onveiligheidsgevoelens terug te dringen. Om dit te bereiken is het belangrijk dat bewoners (3) betrokken zijn bij de buurt, (4) actief deelnemen aan buurtactiviteiten en (5) vertrouwen hebben in professionals. Het VBT hoopt deze mate van betrokkenheid, participatie en vertrouwen in professionals te vergroten door (6) persoonlijk contact met de bewoners te hebben. In het volgende hoofdstuk zal gekeken worden in hoeverre de bovengenoemde assumpties van het beleid ook daadwerkelijk bevestigd worden door wetenschappelijke inzichten, alvorens deze te gaan toetsen.

2. Theoretisch kader

Het is voor het meten van de effectiviteit van het beleid van belang te achterhalen in hoeverre eerder genoemde assumpties worden bevestigd door wetenschappelijke inzichten. Wanneer beleid gebaseerd wordt op onjuiste veronderstellingen kan dit leiden tot een geringe effectiviteit van het beleid. In deze paragraaf zullen we ingaan op deze veronderstellingen en deze koppelen aan bestaande wetenschappelijke kennis.

2.1 Veiligheidsbeleving en perceptie overlast

Het VBT beleid verwacht dat de veiligheidsbeleving en de beleving van overlast verbeterd zullen worden door meer betrokkenheid met en participatie van bewoners in de buurt, en meer vertrouwen in professionals. Zowel de veiligheidsbeleving als de perceptie van overlast vallen onder de noemer 'sociale veiligheid'. Bij sociale veiligheid gaat de aandacht uit naar die vormen van criminaliteit en overlast waarmee bewoners in de publieke ruimte te maken krijgen. Bij overlast gaat het om gedrag dat in de meeste gevallen niet strafbaar is maar dat wel als intimiderend wordt ervaren. Bij veiligheidsbeleving gaat het over de gevoelens van onveiligheid die bij de bewoners leven (Van Noijs en Wittebrood, 2008, p. 21).

Er is al veelvuldig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar factoren die van invloed kunnen zijn op de veiligheidsbeleving en perceptie van overlast. We zullen eerst een kort overzicht geven van deze factoren en vervolgens nagaan of de betrokkenheid met de buurt, participatie in de buurt en vertrouwen in professionals hiertoe behoren. Een factor die het vaakst wordt genoemd in verband met de veiligheidsbeleving en perceptie van overlast, is criminaliteit (Oppelaar en Wittebrood, 2006; Adams en Serpe, 2000; Boers, Van Steden en Boutellier, 2008). Mensen die slachtoffer zijn geworden van criminaliteit of die wonen in een gebied waar veel criminaliteit voorkomt blijken hogere onveiligheidsgevoelens te rapporteren dan mensen die in gebieden leven waar de criminaliteit lager is (Adams en Serpe, 2000). Ook schatten zij de kans hoger in om slachtoffer te worden van overlast (Bighelaar, 2012).

Naast criminaliteit worden ook overlast en verloedering vaak genoemd als factoren die de beleving van overlast en veiligheid beïnvloeden. Volgens Wilson en Kelling (1982) zijn er twee dingen die bewoners het meest angst aanjagen in publieke ruimtes. Ten eerste criminaliteit, en dan in het bijzonder onverwachts aangevallen worden door een vreemde. Daarnaast is er een tweede angst namelijk de angst om lastig te worden gevallen door wanordelijke personen. Het gaat hier niet per se om criminelen maar om onvoorspelbare personen zoals dronkaards, hangjongeren en prostituees. Zichtbare fysieke en sociale overlast

wordt al jaren als een groot probleem gezien. Volgens Sampson en Raudenbush (1999) komt deze angst voort uit de psychologische behoeften van de mens om de controle te houden en in een omgeving te leven waar men solidair is met elkaar. Fysieke en sociale overlast hebben een sociale betekenis voor mensen, het aanwezig zijn ervan kan leiden tot angstgevoelens onder de bewoners. Het aanpakken van de overlast kan dus ervoor zorgen dat mensen zich veiliger zullen voelen in de buurt (Wilson en Kelling, 1982). Het doel 'minder overlastbeleving' hangt dus ook samen met het doel 'minder onveiligheidsgevoelens'.

Behalve contextuele factoren zijn er ook persoonlijke factoren die bijdragen aan de mate waarin een persoon zich veilig voelt en overlast ervaart. Twee factoren die vaak zijn onderzocht zijn leeftijd en geslacht. Volgens Oppelaar en Wittebrood (2006) zijn het voornamelijk de mensen die hun eigen kwetsbaarheid hoog inschatten die zich het meest onveilig voelen en de meeste overlast ervaren. Dit zou ook kunnen verklaren waarom met name vrouwen, ouderen, allochtonen en mensen uit de lagere sociaal economische klassen zich relatief onveilig voelen en meer overlast ervaren.

Boers, Van Steden en Boutellier (2008) zijn echter van mening dat behalve de bovengenoemde factoren die een negatief effect hebben op de veiligheidsbeleving en overlastbeleving, er ook aandacht moet worden besteed aan factoren die juist een positief effect hebben op deze beleving. Zij stelden een model samen waarin er een viertal positieve effecten aan bod komen: sociale cohesie, zelfredzaamheid, leefbaarheid en vertrouwen in de buurt. Zij zijn van mening dat de overheid zich onnodig in de problemen werkt door de nadruk te leggen op de negatieve factoren. Het zijn namelijk de gemeente, politie en justitie die verantwoordelijk worden gesteld voor de eerder genoemde negatieve factoren. Door ook de positieve factoren te benadrukken wordt de nadruk meer gelegd op bewoners zelf. Dit past in het huidige beeld van de noodzaak van burgerparticipatie. Buurtbewoners dienen zelf tot onderling contact, vertrouwen en een leefbare woonomgeving te komen.

2.1.1 Actieve bewoners

De eerste belangrijke positieve factor die door Boers, Van Steden en Boutellier (2008) wordt benoemd is zelfredzaamheid. Zelfredzaamheid wordt in dit geval omschreven als het vermogen van bewoners om actie te ondernemen om bepaalde doelen te bereiken. Er dient een vorm van collectieve zelfredzaamheid te bestaan, waarbij bewoners bereid zijn om zich in te zetten voor de 'publieke zaak' zoals leefbaarheid.

Dit blijkt relevant te zijn voor de sociale veiligheid in een buurt en dus ook voor het

gevoel van veiligheid. Zelfredzaamheid in het veiligheidsdomein verwijst naar de actie van de bewoner gericht op de eigen veiligheid of die van anderen. Bewonersparticipatie staat hierin dus centraal (Jansen, 2012). Van actieve bewoners wordt verwacht dat ze zich op een verantwoordelijke manier gedragen. Ze houden alles in de gaten voor zichzelf en voor anderen, informeren zichzelf over de stand van zaken, werken samen met professionals en voelen zich verantwoordelijk voor de sociaal zwakkeren in de samenleving. Hierdoor zouden op den duur ook de veiligheidsgevoelens en de perceptie van overlast moeten verbeteren (Van den Herrewegen, 2010).

2.1.2 Betrokkenheid bij de buurt

Een tweede factor die door Boers, Van Steden en Boutellier (2008) genoemd wordt is sociale cohesie. Sociale cohesie is een veelvuldig onderzochte factor in relatie tot overlast en criminaliteit. Het kan in dit geval gezien worden als de binding van burgers met buurtgenoten en de buurt. Er ontstaat een binding met de buurt, een mate van betrokkenheid die ervoor zorgt dat bewoners zich actief gaan inzetten om problemen van verloedering, overlast en criminaliteit tegen te gaan (Bighelaar 2012). Ook Adams en Serpe (2000) beschrijven deze factor, en stellen dat bewoners die gehecht zijn aan hun buurt en hun buurtgenoten zich ook veiliger zullen voelen in de buurt en minder overlast zullen ervaren. Betrokkenheid lijkt dus een positief effect te hebben op de mate waarin men zich veilig voelt en overlast ervaart.

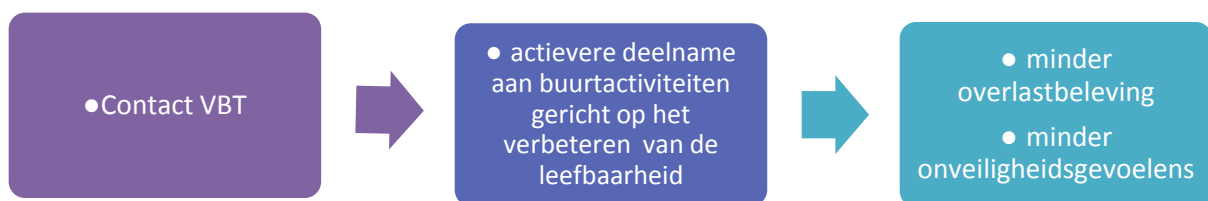
In de wetenschappelijke literatuur is er echter geen rechtstreeks verband aangetroffen tussen het verhogen van de betrokkenheid bij de buurt en de perceptie van overlast en veiligheid. Wel is het mogelijk dat deze factor een indirect effect heeft op veiligheidsgevoelens en perceptie van overlast doordat het ertoe leidt dat bewoners actiever worden en zich gaan inzetten voor de buurt. Er is een verschil tussen betrokken zijn en betrokkenheid tonen. Betrokken zijn is een gevoel en betrokkenheid tonen is daadwerkelijk participeren. Alleen wanneer bewoners het gevoel van betrokkenheid omzetten in participatie om de buurt leefbaar te houden, zal er een invloed kunnen plaatsvinden op de veiligheidsbeleving en perceptie van overlast (Van Marissing en De Meere, 2013). Om deze reden zal de factor betrokkenheid niet worden meegenomen in de analyse.

2.1.3 Vertrouwen in professionals

Ditzelfde geldt ook voor de mate van vertrouwen in professionals. Een derde factor die door Boers, Van Steden en Boutellier (2008) worden genoemd is de mate van vertrouwen in de

buurt. Het gaat hierbij niet alleen om vertrouwen in buurtbewoners maar ook het vertrouwen in professionals. Bij het aanpakken van problemen van leefbaarheid en veiligheid in de buurt is er een belangrijke taak weggelegd voor professionals. Ponsaers et al. (2014) stelt dat het cruciaal is dat bewoners vertrouwen hebben in instellingen. Wanneer bewoners ervan uit kunnen gaan dat iedereen zich zal inspannen om een gemeenschappelijk doel te bereiken, zullen zij ook werkelijk tot actie overgaan.

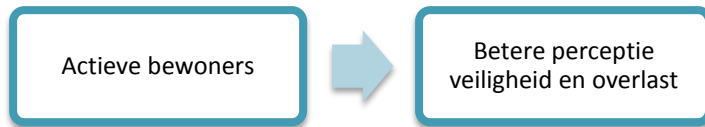
Wanneer men geen vertrouwen heeft in professionals, en ze ervan uit gaan dat er niks met hun melding/inzet gedaan wordt ondernemen zij geen actie omdat de ervaring hen heeft geleerd dat ze er dan alleen voor staan en dat hun inzet weinig effect zal hebben (Van Marissing en De Meere, 2013). Deze passieve houding is een gevolg van de lage mate van vertrouwen die bewoners hebben in instellingen. Ook hier lijkt er dus weer sprake van een indirecte relatie tussen vertrouwen in professionals en veiligheidsbeleving en perceptie overlast die gemedieerd wordt door participatie van bewoners. Om deze reden zal ook deze factor niet mee worden genomen in de analyse. De beleidstheorie die in dit onderzoek getoetst zal worden ziet er uiteindelijk als volgt uit:

Conclusie

Uit het voorgaande blijkt dat de meeste veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het VBT beleid ook in de wetenschappelijke literatuur zijn bevestigd. Het VBT gaat er van uit dat de beleving van overlast en onveiligheid wordt beïnvloed door de mate waarin men betrokken is bij de buurt, actief is in de buurt en vertrouwen heeft in professionals. Alle drie de factoren zijn teruggevonden in de literatuur als factoren die van invloed kunnen zijn op de overlast- en veiligheidsbeleving. Wel hebben we gezien dat de factoren vertrouwen in professionals en betrokkenheid bij de buurt geen directe relatie lijken te hebben met veiligheidsbeleving en perceptie van overlast, maar voorwaarden zijn voor actieve bewoners. Om deze reden is besloten deze variabelen uit de analyse te laten en alleen actieve bewoners als onafhankelijke variabele te nemen. Dit leidt tot de volgende hypothese:

Hypothese 3: Naarmate bewoners actiever zijn in de buurt op het gebied van leefbaarheid voelen zij zich veiliger en ervaren zij minder overlast.

Omdat we ervan uit gaan dat de factoren leeftijd, geslacht, etniciteit en opleidingsniveau van invloed kunnen zijn op de veiligheidsbeleving, zullen deze factoren in dit onderzoek worden meegenomen als controlevariabelen evenals de factor woonduur. De woonduur bepaalt namelijk ook voor een deel de mate van sociale integratie in de buurt, en mate van betrokkenheid met de buurt en kan dus ook van invloed zijn op de veiligheidsbeleving en perceptie van overlast van buurtbewoners (Adams en Serpe, 2000).

2.2 Actief bewonerschap

In de vorige paragraaf hebben we gezien dat de verwachting van het beleid dat actievere bewoners minder overlast zullen ervaren en zich veiliger zullen voelen in de buurt plausibel zou kunnen zijn. In deze paragraaf zullen we nagaan in hoeverre de verwachting van het beleid, dat persoonlijk contact met het VBT leidt tot het vergroten van het aantal actieve bewoners juist is.

De focus op het veiligheidsbeleid is de laatste jaren steeds meer komen te liggen op samenwerking en het activeren van bewoners. Er wordt een grote waarde toegekend aan de rol die bewoners kunnen spelen op lokaal niveau in het bestrijden van de onveiligheid en slechte leefbaarheid in de buurt (Scholte, 2008). Het inzetten van de gemeenschap wordt gezien als een strategie om criminaliteit en overlast in de buurt te bestrijden. Binnen deze *community based approach*, ligt de nadruk voornamelijk op het zichtbaar maken van politie in de buurt, het signaleren van criminaliteit en overlast en het hierbij benutten van de lokale gemeenschap (Hughes en Rowe, 2007). Er wordt veel verwacht van bewonersprojecten, maar er is in de praktijk nog maar weinig kennis over beschikbaar.

Scholte (2008) heeft een indeling gemaakt van bewonersinitiatieven bestaande uit zes categorieën activiteiten: toezicht, relationele controle, conflictbemiddeling, beleidsadviesing- en vorming, zelfbeheer en burgerrepressie. Met toezicht bedoelt Scholte dat bewoners informatie proberen in te winnen ten behoeve van het opsporingsproces om deze aan de politie door te kunnen geven. Relationele controle houdt in dat bewoners persoonlijke relaties gebruiken om informele sociale controle uit te oefenen om ongewenst gedrag zoals overlast

en criminaliteit tegen te gaan. Bij conflictbemiddeling helpen onafhankelijke derde partijen om een conflict in de buurt op te lossen, zonder dat de politie hier aan te pas hoeft te komen. Bij beleidsadvisering- en vorming geven bewoners aan wat zij belangrijk vinden en wat er volgens hen door betrokken instanties gedaan zou moeten worden om de veiligheidssituatie te verbeteren. Tot slot zijn er nog zelfbeheer en burgerrepressie. Zelfbeheer betekent dat bewoners zelf fysieke beveiligingsmaatregelen aanschaffen zonder betrokkenheid van de overheid, en burgerrepressie houdt in dat bewoners met dwang en geld criminaliteit stoppen.

De Veilige Buurten Teams kunnen we rekenen tot de categorie beleidsadvisering- en vorming waarbij bewoners aangeven wat er speelt in de buurt en wat er gedaan moet worden op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. Ook Lub (2013) benoemt deze categorie in zijn onderzoek naar sociale interventies op het gebied van leefbaarheid, zij het met een andere term 'burgerbesturen'. Burgerbesturen zijn volgens Lub besturen die zich bezig houden met leefbaarheidproblematiek die gericht zijn op informatie overdracht. De aanname is dat burgers de 'ogen' en 'oren' van de straat zijn waardoor een effectieve aanpak van alledaagse leefbaarheidproblemen en kleine criminaliteit mogelijk wordt.

De vraag is echter of bewoners ook daadwerkelijk actief zijn, en zo niet hoe de participatie kan worden bevorderd. Welke factoren leiden ertoe dat bewoners eerder geneigd zijn zich actief in te zetten voor de buurt? Ten eerste is het belangrijk dat het project zich op het niveau van de straat afspeelt. Uit een grootschalig onderzoek van Brans, Maesschalck en Gelders (z.d.), naar succes- en faalfactoren van burgerinitiatieven op het gebied van veiligheid komt naar voren dat een belangrijke succesfactor is om op het straatniveau te richten. Op deze schaal bleken erg veel bewoners aanspreekbaar en bereid in actie te komen. Ook Jansen (2012) benadrukt dat het werken op straatniveau een goede aanpak is omdat zo ook mensen met een lager cultureel kapitaal aan kunnen haken. De reden waarom het werken op straatniveau geschikt is, is omdat het beter aansluit bij de leefwereld van bewoners.

Uit een onderzoek van de Think Tank (2013) van de Universiteit Maastricht is gebleken dat het belangrijk is meer te denken in termen van sociale gemeenschappen in plaats van buurten. De geografische buurt is voor alle bewoners gelijk. Het gaat hierbij om een ruimtelijk geheel waar het woongebied van de bewoners deel van uit maakt. Deze geografische buurt blijkt echter niet door alle bewoners te worden ervaren als ook een sociale eenheid. Als ze wel sociale relaties benoemen dan vallen deze vaak niet samen met de geografische eenheid en is het vaker beperkt tot een straat of een subdeel van de geografische buurt. Bewoners die participeren in een buurt hebben hier vaak hun eigen motieven voor, hier

zullen we later nog op terug komen. Dit zijn meestal specifieke doelen die niet samenvallen met de geografische buurt, maar zich meestal alleen richten op de eigen leefomgeving (Vreugdenhil, 2012).

Een tweede belangrijke factor is dat bewoners de kans moeten krijgen om van begin tot eind actief te zijn in het beleidsproces. Bewoners vinden het belangrijk om in een vroeg stadium mee te kunnen denken en het proces van begin tot het eind te kunnen volgen. Wanneer dit niet gebeurd is het gevaar dat bewoners afhaken en niet meer in toekomstige processen te participeren (Marissing, 2005) of dat het zelfs een nadelig effect heeft op de veiligheidsbeleving omdat bewoners zich niet serieus genomen voelen en teleurgesteld raken in de professionals. Dit kan de perceptie van onveiligheid en overlast vergroten, omdat men weet welke problemen er spelen in de buurt maar tegelijkertijd ook weet dat deze problemen niet opgelost kunnen worden (Van Eijk, 2013).

Een laatste belangrijk punt is dat bewoners moeten weten wat ze kunnen doen (Jansen, 2012). Hiervoor is het belangrijk dat er persoonlijk contact is met de professionals. Communicatie speelt een grote rol. De professionals moeten activiteiten ontplooiën zoals het langs de deuren gaan, folders verspreiden en bijeenkomsten of straatfeesten organiseren. Ook blijkt het goed te werken om mensen te raadplegen op belangrijke ontmoetingsplaatsen in de wijk, zoals de bibliotheek of de moskee (Marissing, 2005).

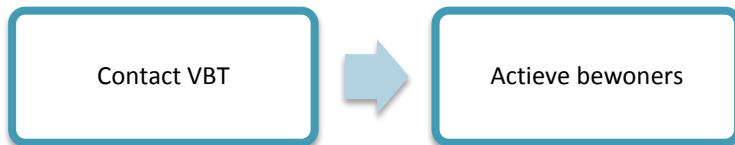
Conclusie

We hebben gezien dat het werken op subniveau en persoonlijk contact met bewoners goede manieren zijn om bewonersparticipatie te bevorderen. Eén van de assumpties die achter het beleid zat was dat persoonlijk contact met het VBT een goede manier zou zijn om bewoners te stimuleren actiever te zijn. Het VBT neemt persoonlijk contact op met mensen door bijvoorbeeld langs de deur te gaan of straatbijeenkomsten te organiseren. Hiermee reiken de VBT's de bewoners een handvat aan en laten ze zien op welke manier bewoners zelf actief kunnen zijn om de leefbaarheid en veiligheid in hun buurt te verbeteren. Uit voorgaande kan geconcludeerd worden dat dit ook daadwerkelijk een effectieve aanpak kan zijn.

Daarnaast bleek ook dat het werken op subgebieden een goede manier is om bewoners te activeren, doordat bewoners zich meer betrokken voelen bij de problemen in hun eigen leefomgeving. Vanaf 2013 is het VBT ook meer op subniveau gaan werken. In 2010 was dit echter nog niet het geval. Gezien het feit dat we gebruik maken van een dataset uit 2010 kunnen we op basis van deze data ook geen uitspraken doen over het effect van het werken op

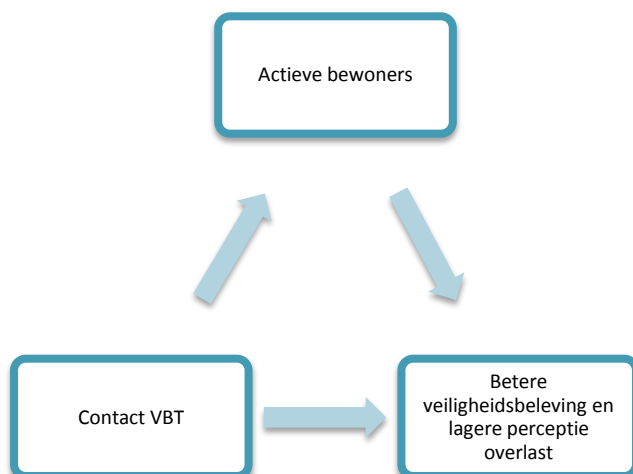
subniveau. In dit onderzoek zal voornamelijk worden gekeken of het contact met het VBT inderdaad van invloed is op de mate waarin bewoners actief zijn en of dit contact leidt tot minder onveiligheidsgevoelens en een lagere perceptie van overlast. Dit leidt tot de volgende hypothesen.

Hypothese 2: Bewoners die in contact zijn geweest met het VBT zijn actiever in de buurt dan bewoners die niet in contact zijn geweest met het VBT.

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek luidt de verwachting dat contact met het VBT zal leiden tot actieve bewoners. Actieve bewoners zouden op hun buurt weer moeten leiden tot hogere veiligheidsgevoelens en een lagere perceptie van overlast. De verwachting is dan ook dat het contact met het VBT leidt tot een betere perceptie van veiligheid en overlast, doordat contact met het VBT leidt tot actieve bewoners, en actieve bewoners op zijn beurt weer leidt tot deze verbeterde perceptie van veiligheid en overlast. Er zal dus onderzocht worden of er sprake is van een mediatie-effect, waarbij de relatie tussen contact VBT en betere perceptie van veiligheid en overlast gemedieerd wordt door de variabele actieve bewoners. Dit leidt tot de volgende hoofdhypothese:

Hypothese 1: Bewoners die contact hebben gehad met het VBT rapporteren hogere veiligheidsgevoelens en een lagere perceptie van overlast dan bewoners die geen contact hebben gehad met het VBT omdat zij actiever zijn geweest bij het verbeteren van de leefbaarheid in hun buurt.

In het volgende hoofdstuk zal ingegaan worden op de dataverzameling en de operationalisering van de variabelen. Ook zal er nog eens een kort overzicht worden gegeven van de hypothesen die in hoofdstuk 4 getoetst zullen worden.

3. Data en Methoden

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de gebruikte dataset, waaruit de variabelen afkomstig zijn. Vervolgens wordt per variabele aangegeven hoe deze geoperationaliseerd wordt om mee te kunnen nemen in de analyse. Tot slot worden de analyse methoden verder toegelicht.

3.1 Dataverzameling

Dit onderzoek is gebaseerd op data verkregen uit de dataset ‘buurtpeiling Maastricht 2010’ (Hinssen, 2011). Deze dataset is opgesteld nadat de Veilige Buurten Teams in 2010 waren ingevoerd. Eén van de taken van de gemeente is om de burgers een leefbare omgeving te bieden, en de mening van de bewoners wordt dan ook van groot belang geacht. Om deze reden is er door de gemeente Maastricht een buurtpeiling ingesteld. Eerdere buurtpeilingen zijn gehouden in 2004, 2006 en 2008. In 2010 is de vierde en laatste buurtpeiling tot nu toe uitgevoerd, van deze buurtpeiling zal in dit onderzoek gebruik worden gemaakt. De volgende buurtpeiling staat gepland voor eind 2014.

Er zijn in december 2010, 39.302 vragenlijst verzonden naar adressen in alle buurten in Maastricht met de eis dat er maximaal 1 persoon per huishouden van 18 jaar of ouder aangeschreven werd. Deze was vergezeld van een brief, ondertekend door de wethouder onderwijs, welzijn en zorg waarin het belang van de enquête is uitgelegd. De respons bedroeg 25 procent, 9.893 vragenlijsten werden geretourneerd. De dataset is opgebouwd uit subjectieve variabelen die verzameld zijn door middel van een grootschalige vragenlijst. Het databestand is dan ook zeer uitgebreid en bevat vragen over voorzieningen in de buurt, buurtproblemen, sociale samenhang/participatie, veiligheid, trots, zelfrespect en vertrouwen, algemene waardering buurt, wonen, afvalinzameling en straatreiniging, sport, gezondheid en achtergrondkenmerken.

Maastricht kende in 2010, 44 buurten. Deze 44 buurten zijn ook opgenomen in de buurtpeiling. Echter, in dit onderzoek is ervoor gekozen om alleen gebruik te maken van de data die betrekking heeft op de vier buurten waar het Veilige Buurten Team in 2010 actief was. Deze buurten zijn: Wittevrouwenveld, Limmel, Nazareth en Wyckerpoort. De relatieve en absolute respons per buurt is af te lezen in tabel 3.1. In totaal zijn uit deze buurten 1230

vragenlijsten geretourneerd. De meeste vragenlijsten zijn geretourneerd vanuit het Wittevrouwenveld, gevolgd door Wyckerpoort, Nazareth en Limmel (Hinssen, 2011).

Tabel 3.1: Respons per buurt

Buurt	N	%	% Betrouwbaarheid
Wyckerpoort	268	20	91
Wittevrouwenveld	263	19	92
Nazareth	227	17	90
Limmel	145	19	82

3.2 Representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit

Validiteit en representativiteit

Bij onderzoek zijn drie kenmerken van belang: representativiteit, validiteit en betrouwbaarheid. Wanneer een onderzoek valide is wordt er gemeten wat men wilde meten. Nadelig voor de interne validiteit kan zijn dat het bij de vragenlijst gaat om subjectieve vragen. De interpretatie van de vragen kan dan ook per respondent verschillen. Een belangrijk onderdeel van validiteit is de externe validiteit. Hieronder verstaat men de mate waarin het onderzoek representatief is voor de algemene populatie. Belangrijk hierbij is dat respondenten uit de steekproef aselekt geselecteerd zijn. Dit is ook het geval geweest in de dataset. Uit de gemeentelijke basisadministratie is een aselekte steekproef getrokken van 30,302 adressen waarop ten minste een inwoner van Maastricht van 18 jaar of ouder staat geregistreerd. Per adres mocht één persoon aan het onderzoek meedoen.

In dit onderzoek is echter alleen gebruik gemaakt van respondenten uit vier buurten in Maastricht waar het Veilige Buurten Team werd ingevoerd. Daarnaast is een aantal respondenten uit de analyse gelaten als gevolg van missings. Dit kan een nadelige invloed hebben op de externe validiteit en representativiteit van het onderzoek. In tabel 3.2 is weergegeven hoe het aantal respondenten qua geslacht is verdeeld in zowel de dataset zoals deze in dit onderzoek gebruikt wordt als wel de gegevens op buurtniveau van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). We zien dat de verdeling van het geslacht in de dataset sterk overeenkomt met de verdeling van het CBS. De data kan dus representatief genoemd worden op basis van geslacht.

Tabel 3.2: geslacht

Geslacht 2010	Dataset (%)	CBS (%)
Man	47,9	48,5
Vrouw	52,1	51,5

In tabel 3.3 zien we hoe de respondenten op basis van leeftijd verdeeld zijn in de dataset, en hoe de inwoners van de buurten bij het CBS verdeeld zijn over de leeftijdscategorieën. We zien dat de dataset goed aansluit op de gegevens van het CBS voor de leeftijdscategorieën '30-39', '40-54' en '55 jaar en ouder'. De categorie '18-29' is echter oververtegenwoordigd in de dataset in tegenstelling tot de cijfers van het CBS. Op basis van de leeftijd zijn de resultaten dan ook niet generaliseerbaar naar de rest van de bevolking in de vier buurten.

Tabel 3.3: leeftijd

Leeftijd 2010	Dataset (%)	CBS (%)
18-29 jaar	32,6	22
30-39 jaar	14,8	11,9
40-54 jaar	23,6	19,5
55 jaar en ouder	29	26

Tot slot kijken we naar de verdeling op basis van afkomst. In de dataset is van de respondenten 84,3 procent autochtoon en 15,7 procent allochtoon. Wanneer we kijken naar de gegevens van het CBS zien we dat het aantal allochtonen daar een stuk hoger ligt. De resultaten zijn dan ook niet generaliseerbaar naar de rest van de bevolking op basis van de afkomst van de bewoners.

Tabel 3.4: afkomst

Afkomst 2010	Dataset (%)	CBS (%)
Autochtoon	84,3	73,5
Allochtoon	15,7	26,5

Betrouwbaarheid

Bij het doen van onderzoek is het van belang dat het onderzoek op een betrouwbare wijze wordt uitgevoerd. Betrouwbaarheid houdt in dat wanneer het onderzoek exact herhaald wordt er ook exact dezelfde resultaten naar voren zouden moeten komen. De data die voor dit onderzoek gebruikt is, is verzameld door de Gemeente Maastricht. De gemeente Maastricht is

een organisatie met hoogopgeleide en ervaren onderzoekers in dienst. Het aantal respondenten is hoog wat de betrouwbaarheid van de data vergroot. De dataverzameling is gebeurd aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst, die ook in eerdere jaren verspreid is. We gaan er dan ook van uit dat bij een herhaling van de meting dezelfde resultaten naar voren zullen komen.

Behalve een herhaalmeting zijn er ook nog andere manieren om de betrouwbaarheid na te gaan. Deze komen neer op het principe: ‘bij meerdere vragen die hetzelfde proberen te meten dient een samenhang tussen de antwoorden te bestaan’. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij schaalscores. Bij een aantal variabelen (veiligheidsbeleving en vertrouwen) is gebruik gemaakt van schaalscores. Wanneer de antwoorden van deze schaalscores samenhangen, kunnen we stellen dat de antwoorden betrouwbaar zijn (Universiteit Utrecht, z.d.).

3.3 Operationalisering variabelen

3.3.1. Afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabelen zijn in deze analyses veiligheidsgevoelens, perceptie van overlast en actieve bewoners. De variabele actieve bewoners is tevens een onafhankelijke variabele.

Veiligheidsbeleving

In de vragenlijst is gevraagd naar de subjectieve veiligheid van de bewoners door ze de volgende twee vragen voor te leggen: “voelt u zich OVERDAG wel eens onveilig op straat in uw woonbuurt?” en “voelt u zich ’S AVONDS wel eens onveilig op straat in uw woonbuurt?” De antwoordcategorieën zijn 1. ‘Ja, vaak/altijd’, 2. ‘Ja, soms’, 3. ‘Zelden’, 4. ‘Nooit’ en 5. ‘Weet niet’. De antwoordcategorie ‘weet niet’ is gecodeerd als missing. Bij de eerste vraag antwoordden 15 respondenten met ‘weet niet’ en in bij de tweede vraag waren dit er 18. Hoe hoger de score, des te veiliger men zich voelt.

Om vast te stellen of deze twee items samen een betrouwbare nieuwe schaal *veiligheidsbeleving* vormen is er een Cronbach’s Alpha test uitgevoerd. De Cronbach’s Alpha voor veiligheidsbeleving is 0,813. Dit is hoger dan de minimum eis van 0.7. Vervolgens is er van de twee stellingen die de *veiligheidsbeleving* meten een continue variabele gemaakt, door de twee items bij elkaar op te tellen en vervolgens door twee te delen. De missende waarden zijn bij deze variabele vervangen door de gemiddelde score van alle respondenten.

Perceptie van overlast

Om de perceptie van overlast te meten zijn in de vragenlijst buurtproblemen opgenomen over

zowel fysieke en sociale overlast. Er is gevraagd of en hoe vaak deze buurtproblemen in de eigen buurt voorkomen. De buurtproblemen waar na gevraagd wordt zijn: 'bekladding muren en/of gebouwen', 'overlast van groepen jongeren', 'dronken mensen op straat', 'lastig gevallen worden op straat', 'restafval op straat', 'hondenpoep op straat', 'vernieling van prullenbakken, bankjes, bushokjes etc.', 'overlast door omwonenden' en 'drugsoverlast'. Er zijn vier antwoordcategorieën: 1. 'Vaak', 2. 'Soms' 3. '(Bijna) nooit' en 4. 'Weet niet'. Bij alle items samen gaven 1232 respondenten het antwoord 'weet niet'.

De antwoordcategorieën zijn gehercodeerd naar twee antwoordcategorieën waarbij 0. 'Bijna nooit', 'soms' en 'weet niet' en 1. 'Vaak'. Er is gekozen om de categorie 'weet niet' en de missende waarden ook tot de categorie 0 te benoemen vanwege het feit dat er anders teveel missende waarden op deze variabelen zaten. We zijn in het bijzonder geïnteresseerd in de mate waarin de respondenten vaak overlast ervaren, en minder in de mate in waarin zij dit niet. We voorzien hierdoor dan ook geen problemen. Deze buurtproblemen zijn vervolgens samengevoegd tot de variabele *perceptieoverlast*, door de verschillende vormen van overlast bij elkaar op te tellen. Hoe hoger de score des te vaker hebben de respondenten vaak overlast ervaren.

Actieve bewoners

Om te meten in hoeverre de bewoners actief zijn geweest op het gebied van leefbaarheid zijn is er de volgende vraag gesteld: "Bent u het afgelopen jaar actief geweest om uw buurt te verbeteren?". De antwoordcategorieën bestaan uit 1. 'Ja', 2. 'Nee' en 3. 'Weet ik niet'. De categorie 'weet ik niet' is hergecodeerd als 1. 'Nee', deze categorie bedroeg 48 respondenten.

Van de variabelen is een dummyvariabele *actievebewoners* gemaakt met 0. 'Nee' en 1. 'Ja'.

3.3.2. *Onafhankelijke variabelen*

Contact VBT

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek is *contactvbt*. Om het contact met het VBT te meten is er in de vragenlijst gevraagd of de respondenten "contact hebben gehad met hun Veilige Buurten Team door middel van buurtbijeenkomsten, gesprekken bij de Wijkservice punten, straathoek gesprekken of huis-aan huis interviews". De antwoord categorieën zijn (1). 'Ja, (2). 'Nee', (3) 'Weet niet'. Het aantal respondenten dat de vraag heeft beantwoord met

‘weet niet’ bedroeg 31 (2,5 procent van het totaal). Van de variabele is een dummy variabele gemaakt met 0. ‘Nee’ en ‘weet niet’ en 1. ‘Ja’.

3.3.3 Controlevariabelen

Geslacht

De eerste controle variabele van dit onderzoek is *vrouw*. De vraag is als volgt gesteld: “wat is uw geslacht?”. Er is een dummyvariabele gemaakt met als 0. ‘Man’ en 1. ‘Vrouw’.

Leeftijd

De tweede controle variabele is de variabele *leeftijd*. In de vragenlijst is aan de respondent, met behulp van de volgende vraag: “Wat is uw leeftijd?” gevraagd naar de leeftijd. Deze vraag is in de dataset opgenomen als een continue variabele.

Etniciteit

De volgende variabele is de variabele *allochtoon*. In de vragenlijst is het volgende aan de respondent gevraagd: “bent u zelf of is één van uw ouders buiten Nederland geboren?”. De antwoordcategorieën zijn 1. ‘Ja’ en 2. ‘Nee’. Van deze variabele is een dummy variabele gemaakt met 0. ‘Nee’ en 1. ‘Ja’.

Opleidingsniveau

De vierde controle variabele is de variabele opleidingsniveau. De volgende vraag is gesteld om het opleidingsniveau te meten: “wat is uw hoogst genoten opleiding die u met een diploma heeft afgerond?”. Er zijn zeven antwoordcategorieën: 1. ‘Lager onderwijs (LAVO en VGLO)’, 2. ‘Lager beroepsonderwijs (LTS, LEAO, LHNO)’, 3. Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (MAVO/MULO/VMBO)’, 4. Middelbaar beroepsonderwijs (MEAO, MTS, INAS)’, 5. ‘HAVO/VWO’, 6. ‘HBO/wetenschappelijke opleiding’ en 7. ‘Weet niet’.

De antwoordcategorieën zijn hergecodeerd naar drie opleidingsniveaus, waarbij de indeling van het CBS is aangehouden. Dit betekent dat de antwoordcategorieën als volgt zijn: 1. ‘Laag’, 2. ‘Middelbaar’ en 3. ‘Hoog’. Onder laag onderwijs wordt lager onderwijs en lager beroepsonderwijs verstaan. Onder middelbaar onderwijs middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en HAVO/VWO. De categorie hoog bestaat uit het HBO en wetenschappelijke opleiding. Tot slot zijn er van deze variabele twee dummyvariabelen gemaakt met als referentie lager onderwijs.

Woonduur buurt

De laatste controle variabele is de *woonduur*, ofwel het aantal jaren woonachtig in de buurt. In

de vragenlijst is deze aan de respondent als volgt voorgelegd: “Hoe lang woont u in uw huidige buurt?”. Er zijn vier antwoordcategorieën: 1. ‘Minder dan 2 jaar’, 2. ‘Tussen 2 en 5 jaar’, 3. ‘Tussen 5 en 10 jaar’, 4. ‘10 jaar of langer’ en 5. ‘Weet niet/geen mening’. De antwoordcategorie ‘weet niet/geen mening’ is hergecodeerd als missende waarde en zal niet worden meegenomen in de analyse. Van deze variabele zijn drie dummy variabelen gemaakt met als referentie minder dan twee jaren woonachtig in de buurt.

Tot slot zijn bij enkele aanvullende analyses zijn alsnog de variabelen *betrokkenheid* en *vertrouwen* in professionals meegenomen als onafhankelijke variabelen. Deze zijn als volgt geoperationaliseerd.

Betrokkenheid

Om de *betrokkenheid* te meten is in de vragenlijst de volgende vraag gesteld: “Bent u zeer gehecht, gehecht, niet gehecht of helemaal niet gehecht aan uw buurt?”. De antwoordcategorieën zijn 1. ‘Zeer gehecht’, 2. ‘Gehecht’, 3. ‘Niet gehecht’ en 4. ‘Helemaal niet gehecht’.

Van deze variabele is een dummy gemaakt door de variabele te hercoderen naar twee antwoordcategorieën waarbij 1. ‘Zeer gehecht’ en 2. ‘Gehecht’ zijn samengevoegd tot de categorie 1. ‘Gehecht’, en de antwoordcategorieën 3. ‘Niet gehecht’ en 4. ‘Helemaal niet gehecht’ naar 0. ‘Niet gehecht’. Hiervoor is gekozen zodat de variabele gemakkelijker te interpreteren is wanneer deze wordt meegenomen in de regressie analyse.

Vertrouwen professionals

Een vijfde controlevariabele is *vertrouwen*. Aan de respondenten is gevraagd: “welk rapportcijfer zou u geven voor de leefbaarheid- en veiligheidsaanpak van: (a) de gemeente Maastricht, (b) woningcorporatie Servatius, (c) politie Limburg-Zuid en (d) welzijnsinstelling Traject?”. Deze vraag kon men beantwoorden met een rapportcijfer tussen de 1 en 10. De categorie -1 ‘weet niet’ is gecodeerd als missende waarden. De missende waarden zijn vervolgens vervangen door de series gemiddelden.

Om vast te stellen of deze vijf stellingen samen een betrouwbare nieuwe schaal *vertrouwen* vormen is er een Cronbach’s Alpha test uitgevoerd. De Cronbach’s Alpha voor vertrouwen is 0,870. Dit is hoger dan de minimum eis van 0.7 en dus betrouwbaar. Vervolgens is er van de vier stellingen die het vertrouwen in verschillende professionals meten is een continue variabele gemaakt, waarvan het gemiddelde is berekend.

3.3.4 Overzicht van de variabelen

In tabel 3.5 zijn de beschrijvende statistieken van alle variabelen die opgenomen worden in de analyse weergegeven. In de tabel is weergegeven hoe de variabelen zijn verdeeld door te kijken naar de range, het gemiddelde, de standaarddeviatie en het aantal missende waarden. De Nvalid geeft het aantal respondenten weer dat is meegenomen in de analyse.

Tabel 3.5 Meetinstrumenten

	Nvalid	Min	Max.	Mean	SD	Missings
Afhankelijke variabelen						
Veiligheidsperceptie	1230	1,00	4,00	2,77	,86	0
Perceptie overlast	1230	,00	9,00	2,35	1,85	0
Actiebewoners	1217	,00	1,00	,200	,400	13
Onafhankelijke variabele						
Contact VBT	1230	,00	1,00	,097	,262	0
Betrokkenheid	1223	,00	1,00	,508	,500	7
Vertrouwen	1230	1,00	10,00	5,74	,911	0
Controlevariabelen						
Vrouw	1212	,00	1,00	,519	,499	18
Leeftijd	1213	18	92	44,51	18,22	17
Allochtoon	1209	,00	1,00	,157	,364	21
Midden	1174	,00	1,00	,489	,500	57
Hoog	1174	,00	1,00	,341	,474	57
Tot5jaar	1205	,00	1,00	,192		25
Tm10jaar	1205	,00	1,00	,125		25
Meerdan10	1205	,00	1,00	,500		25
N valid	1136					

3.4 Multipele Regressie Analyse

Multipele regressie analyse

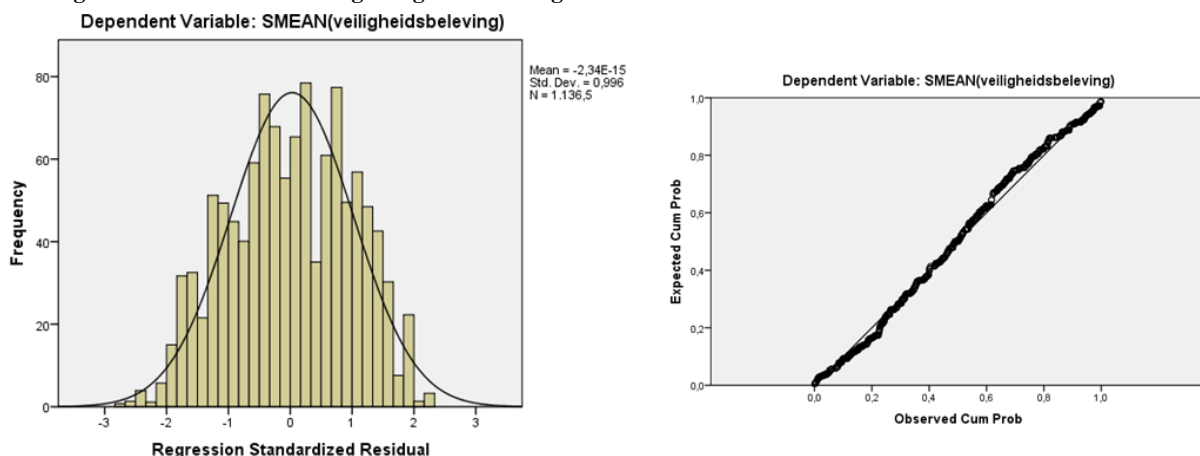
In tabel 3.9 zijn alle hypothesen nog eens opgesomd die in dit onderzoek getoetst zullen worden aan de hand van een multipele regressie analyse. Deze vorm van de regressie analyse is een uitbreiding van een simpele lineaire regressie en bestaat uit afhankelijke variabelen op interval niveau. In dit geval zijn dit *contactvbt* en *actievebewoners* en de controlevariabelen. Met een multipele regressie wil men meten welke variabelen invloed uitoefenen op de afhankelijke variabelen rekening houdend met de invloed van anderen. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een onafhankelijke variabele die de rol van mediatie variabele krijgt namelijk de variabele *actievebewoners*. Een mediatie variabele medieert de relatie van een andere onafhankelijke variabele *contactvbt* op de afhankelijke variabelen *veiligheidsbeleving* en *perceptieoverlast*.

Assumpties van lineariteit, normaliteit en homoscedasticiteit

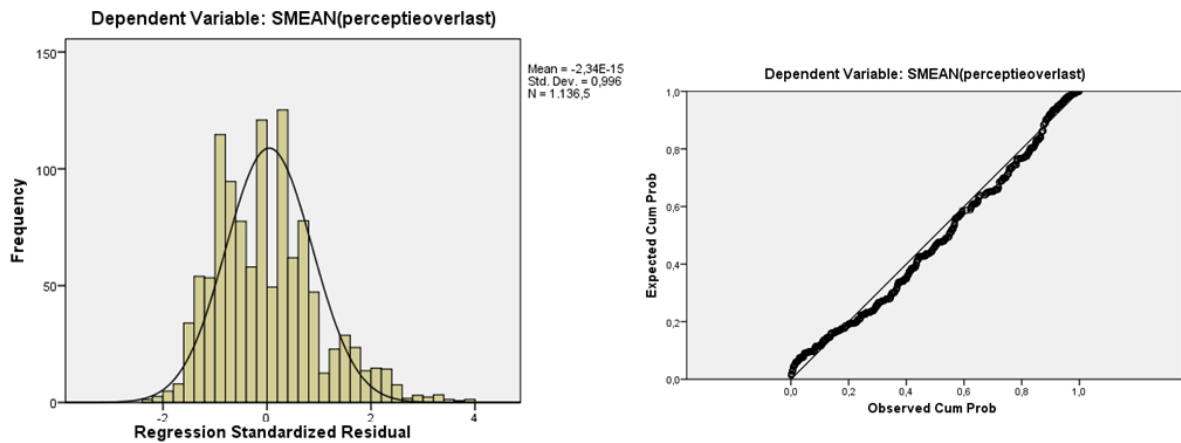
Om te bepalen of de data geanalyseerd kan worden aan de hand van een multiple regression is het van belang dat de data voldoet aan een aantal randvoorwaarden. Ten eerste moet de afhankelijke variabele een continue variabele zijn, ofwel een interval of ratio variabele. Zowel de perceptie overlast als de veiligheidsbeleving voldoet hieraan. Ten tweede dienen de onafhankelijke variabelen een continue variabele of categorische variabele te zijn. Ook hier wordt aan voldaan.

Daarnaast dienen de variabelen te voldoen aan drie randvoorwaarden: lineariteit, normaliteit en homoscedasticiteit. Er is gekozen om aan de hand van een histogram en P-plot voor elke afhankelijke variabele te testen in hoeverre deze normaal verdeeld is. In figuur 3.6 en 3.7 zien we er geen ernstige schendingen van de normaliteit zijn. Enkel een kleine afwijking naar links bij perceptie overlast.

Figuur 3.6: Normale verdeling veiligheidsbeleving

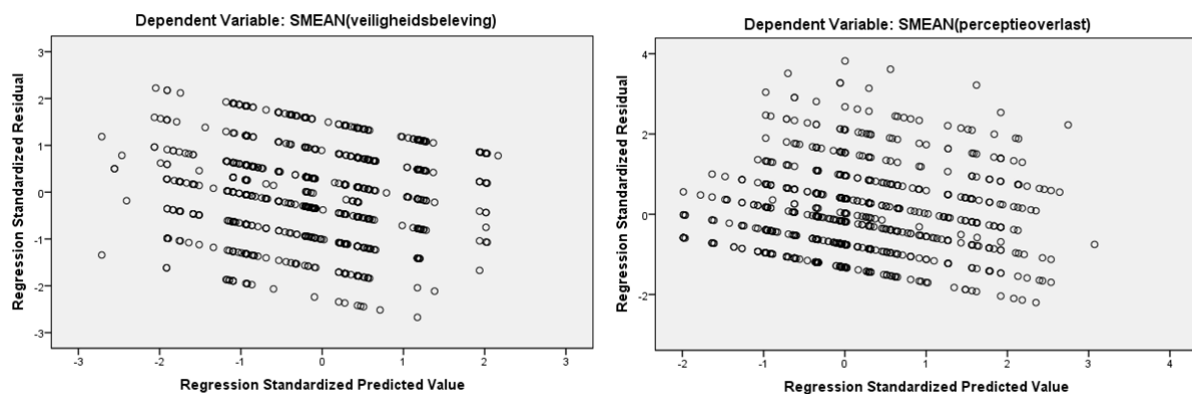

Figuur 3.7: Normale verdeling perceptie overlast

Vervolgens is er gekeken in hoeverre er sprake is van lineariteit en homoscedasticiteit aan de hand van een scatterplot. De afwezigheid van een duidelijk patroon in beide scatterplots in figuur 3.8 geeft aan dat zowel aan de assumptie van lineariteit als homoscedasticiteit wordt voldaan (Allen en Bennett, 2010).

Figuur 3.8: Scatterplot veiligheidsbeleving en perceptie overlast

Modellen

Om de hypothesen te testen wordt er gebruik gemaakt van zes modellen. Eerst wordt de relatie getoetst tussen het contact met het VBT en de mate waarin men zich veilig voelt in de buurt, hierbij wordt gecontroleerd voor de controlevariabelen. Vervolgens wordt in het tweede model ook de variabele actievebewoners meegenomen. Deze stappen worden vervolgens ook herhaald voor de afhankelijke variabele *perceptie overlast* (*hypothese 1*). Aan de hand hiervan kunnen we zien of er sprake is van een effect en of de variabele actievebewoners hierin een medierende rol speelt. Om dit te toetsen wordt ook gekeken naar de relatie tussen actieve bewoners en de perceptie van overlast en veiligheidsbeleving (*hypothese 3*).

Vervolgens wordt de relatie getoetst tussen contact met het VBT en de mate waarin bewoners actief zijn, in het tweede model wordt vervolgens gekeken of deze relatie gemedieerd wordt door de variabelen *betrokkenheid* en *vertrouwen* (*hypothese 2*).

Tabel 3.9: Overzicht hypothesen

Hypothese 1a: Bewoners die contact hebben gehad met het VBT rapporteren hogere veiligheidsgevoelens dan bewoners die geen contact hebben gehad met het VBT doordat zij actiever zijn geweest bij het verbeteren van de leefbaarheid in hun buurt.

Hypothese 1b: Bewoners die contact hebben gehad met het VBT rapporteren een lagere perceptie van overlast dan bewoners die geen contact hebben gehad met het VBT doordat zij actiever zijn geweest bij het verbeteren van de leefbaarheid in hun buurt.

Hypothese 2: Bewoners die in contact zijn geweest met het VBT zijn actiever bij de verbetering van de buurt dan bewoners die niet in contact zijn geweest met het VBT (doordat ze meer betrokken zijn bij de buurt en meer vertrouwen krijgen in professionals).

Hypothese 3a: Naarmate bewoners actiever zijn om hun te buurt te verbeteren neemt hun veiligheidsgevoel toe.

Hypothese 3b: Naarmate bewoners actiever zijn om hun te buurt te verbeteren neemt hun perceptie van overlast af.

4. Analyse en Resultaten

In het vorige hoofdstuk is het databestand besproken en de variabelen die meegenomen zullen worden in de analyse. In dit hoofdstuk zal het databestand geanalyseerd worden aan de hand van een multi-pele regressie analyse. Er zal getoetst worden of de hypothesen bevestigd of verworpen dienen te worden.

4.1 Beschrijvende analyses

In tabel 4.1 staat de mate waarin bewoners contact hebben gehad met het Veilige Buurten Team. Van de respondenten geeft 92,4 procent aan nooit contact te hebben gehad met het VBT in het afgelopen jaar. Slechts 7,6 procent geeft aan wel contact te hebben gehad.

Tabel 4.1: contact met het Veilige Buurten Team

	Contact met het VBT (%)
Ja	7,6
Nee	92,4

In tabel 4.2 staat per gemiddelde score op de variabele veiligheidsbeleving het percentage respondenten dat hierop scoort weergeven. Bij een score 1 voelt men zich het meest onveilig en bij de score 4 het meest veilig. We kunnen zien dat het hoogste percentage ligt in de categorie ‘ja, soms’. De meeste mensen voelen zich soms onveilig in de buurt. Daarna volgt de groep die antwoord in de categorie ‘ik voel me zelden onveilig in de buurt’.

Tabel 4.2: veiligheidsbeleving

	Veiligheidsbeleving (%)
1 tot 2	12,4
2 tot 3	37,5
3 tot 4	33
4	17,1

Vervolgens kijken we in tabel 4.3 naar de variabele perceptie overlast. Hoe hoger de score hoe vaker men heeft aangegeven ‘vaak’ overlast te ervaren op de negen buurtproblemen. In de tabel is af te lezen dat slechts een klein percentage aangeeft op bijna alle buurtproblemen vaak overlast te ervaren (0,9%). De meerderheid geeft aan op 2 of 3 van de buurtproblemen vaak overlast te ervaren.

Tabel 4.3: perceptie overlast

	Perceptie overlast (%)
0 - 1	38,2
2 - 3	39,3
4 - 5	15,6
6 - 7	6,1
8 - 9	0,9

In tabel 4.4 staat weergegeven in welke mate men zich betrokken voelt bij de buurt. Er is een onderscheid gemaakt tussen wel betrokken en niet betrokken. Een kleine meerderheid van de respondenten geeft aan zich niet betrokken te voelen bij de buurt waarin ze wonen (51,2%).

Tabel 4.4: betrokkenheid

	Betrokkenheid (%)
Niet betrokken	51,2
Wel betrokken	48,8

Vervolgens gaan we in op het aantal actieve bewoners in de betreffende buurten. In tabel 4.5 staat het percentage bewoners weergegeven dat actief is in de buurt. Een minderheid geeft aan actief te zijn in de buurt met 19,7 procent. Zoals te verwachten geeft een meerderheid van 80,3 procent aan niet actief te zijn geweest het afgelopen jaar bij het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt.

Tabel 4.5: actieve bewoners

	Actieve bewoners (%)
Niet actief geweest	80,3
Wel actief geweest	19,7

Tot slot kijken we nog naar de mate waarin de respondenten vertrouwen hebben in de professionals in de buurt. In tabel 4.6 is het gemiddelde cijfer weergegeven uitgesplitst naar vier categorieën professionals die werkzaam zijn in de buurt. We zien dat het gemiddelde cijfer voor elk van de professionals vrij laag ligt. Welzijnsinstelling Trajekt scoort het beste hierop met een 6,1 en de woningbouwcorporatie scoort het slechtst met een cijfer van 5,3.

Tabel 4.6: vertrouwen professionals

	Gemiddeld cijfer
Gemeente Maastricht	5,8
Woningbouwcorporatie Servatius	5,3
Politie	5,7
Welzijnsinstelling Trajekt	6,1

4.2 Verklarende analyses

In tabel 4.7 zijn twee regressiemodellen weergegeven, met *veiligheidsbeleving* als de afhankelijke variabele. In model 1 zijn de controlevariabelen waarvan in de literatuur bleek dat ze mogelijk relevant zijn met betrekking tot veiligheidsbeleving opgenomen in combinatie met de onafhankelijke variabele *contactvbt*. De verwachting die voortkomt uit hypothese 1a is dat contact met het VBT zou leiden tot een afname van de onveiligheidsgevoelens doordat bewoners actiever worden. De relatie tussen contact met het VBT en onveiligheidsgevoelens is echter niet significant. Hypothese 1a wordt dan ook niet ondersteund door de bevindingen en dient verworpen te worden. Van alle controlevariabelen blijken de variabelen *vrouw*, *allochtoon*, *hoog opleidingsniveau* en *woonduur* een significant effect te hebben op de veiligheidsbeleving. Vrouwen voelen zich onveiliger dan mannen, allochtonen onveiliger dan autochtonen en des te langer men in de buurt woont des te onveiliger men zich voelt. Hoogopgeleide daarentegen blijken zich juist veiliger te voelen ten opzichte van de lager opgeleiden. De verklaarde variantie in het model is 9,5 procent.

In het tweede model kijken we naar hypothese 3a waarbij verwacht wordt dat naarmate bewoners actiever zijn ze zich ook veiliger zullen voelen. Uit tabel 4.7 blijkt echter dat dit verband omgekeerd is. Actieve bewoners lijken zich juist onveiliger te voelen dan minder actieve bewoners. Hypothese 3a dient dan ook verworpen te worden. Er is in dit geval dus geen sprake van een medierend effect van actieve bewoners op de relatie tussen contact met het VBT en veiligheidsgevoelens, de relatie tussen contact VBT en veiligheidsgevoelens blijkt niet significant te zijn. Het toevoegen van de variabele actief bewonerschap heeft geleid tot een toename van de verklaarde variantie van 1,2 procentpunten.

Tabel 4.7: veiligheidsbeleving als afhankelijke variabele

VEILIGHEIDS- BELEVIN	Model 1		Model 3	
R²	,095		,107	
N	1136		1136	
	b	Std. Dev	b	Std. Dev
Contact VBT	-,049	,091	,037	,093
Actiebewoners			-,261**	,061
<i>Controlevariabelen</i>				
Leeftijd	,002	,002	-,002	,002
Vrouw	-,359**	,048	-,374**	,048
Allochtoon	-,181**	,066	-,183**	,065
Midden	,018	,070	,026	,069
Hoog	,213**	,076	,225**	,076
Tm5jaar	-,049	,077	-,012	,077
Tm10jaar	-,224**	,090	-,177*	,090
Meerdan10	-,213**	,077	-,182**	,077

* = significant (bij eenzijdige toets) ($p < .05$)

** = significant (bij eenzijdige toets) ($p < .01$)

In tabel 4.8 worden wederom twee regressiemodellen weergegeven, ditmaal met als afhankelijke variabele *perceptieoverlast*. In model 1 zijn de controlevariabelen waarvan in de literatuur bleek dat ze mogelijk relevant zijn met betrekking tot veiligheidsbeleving opgenomen in combinatie met de onafhankelijke variabele *contactvbt*. De verwachting volgens hypothese 1b was dat contact met het VBT zou leiden tot een afname van de perceptie van overlast. In tegenstelling tot hypothese 1b blijkt uit de resultaten dat contact met het VBT juist leidt tot een hogere perceptie van overlast, deze relatie is significant. Hypothese 1b dient dan ook verworpen te worden. Van de controlevariabelen blijken de variabelen *vrouw*, *allochtoon*, *hoge opleiding* en *woonduur* significant te zijn. De verklaarde variantie in model 1 is 7,9 procent.

In model 2 wordt de variabele *actiebewoners* toegevoegd. De verwachting volgens hypothese 3b was dat contact met het VBT zou leiden tot meer actieve bewoners, en actieve bewoners zouden minder overlast ervaren in de buurt. We hebben eerder gezien dat hypothese 1b niet bevestigd wordt omdat er een negatief effect bestaat tussen de mate waarin men contact heeft gehad met het VBT en de perceptie van overlast. We kunnen echter wel nog

kijken of deze relatie gemedieerd wordt door de variabele actievebewoners. We zien in tabel 4.8 dat de relatie tussen contact met het VBT en de perceptie van overlast significant was. Na toevoeging van de variabele actieve bewoners is deze relatie echter niet meer significant. Dit blijkt dat de mate van actieve bewoners inderdaad een medierende relatie heeft op de relatie tussen contact VBT en de perceptie van overlast. Deze relatie blijkt echter in tegenstelling tot hypothese 1b negatief te zijn.

De reden hiervoor is dat hoewel de verwachting was dat actieve bewoners een lagere perceptie zouden hebben van overlast, dit niet door de resultaten wordt bevestigd. Actieve bewoners lijken eerder een hogere perceptie van overlast te hebben. Hypothese 3b wordt dan ook niet bevestigd door de resultaten. Het toevoegen van de variabele *actievebewoners* heeft in het derde model geleid tot een substantiële toename van de verklaarde variantie met 4,7 procentpunten.

Tabel 4.8: perceptie overlast als afhankelijk variabele

PERCEPTIE OVERLAST	Model 1		Model 3	
R²	,079		,126	
N	1136		1136	
	b	Std. Dev	b	Std. Dev
Contact VBT	,475*	,206	,124	,205
Actievebewoners			1,062**	,135
<i>Controlevariabelen</i>				
Leeftijd	-,008*	,004	-,009*	,004
Vrouw	,162	,108	,223*	,105
Allochtoon	,291*	,148	,302*	,144
Midden	,151	,157	,121	,153
Hoog	-,424**	,171	-,476**	,167
Tm5jaar	,662**	,173	,510**	,170
Tm10jaar	1,387**	,202	1,196**	,199
Meerdan10	,985**	,174	,858**	,170

* = significant (bij eenzijdige toets)($p < .05$)

** = significant (bij eenzijdige toets) ($p < .01$)

Het contact met het VBT lijkt dus niet het verwachte effect te hebben op de variabelen *veiligheidsbeleving* en *perceptieoverlast*. In het geval van veiligheidsbeleving is de relatie niet significant en in relatie tot de perceptie van overlast blijkt deze relatie negatief te zijn. Betekent dit dan dat alle assumpties van het beleid verkeerd zijn?

Om dit te toetsen is het van belang de overige assumpties te toetsen. Ten eerste is het belangrijk te toetsen in hoeverre contact met het VBT ook echt leidt tot meer actieve bewoners (hypothese 2). Daarnaast hebben we in het theoretisch hoofdstuk gezien dat de relatie tussen contact met het VBT en actieve bewoners gemedieerd zou kunnen worden door de variabelen *betrokkenheid* en *vertrouwen professionals*. Ook deze relatie zal in het tweede model getoetst worden.

Tabel 4.9: relatie contact VBT en betrokkenheid, vertrouwen professionals en mate van actieve bewoners

Actieve bewoners	Model 1		Model2	
R²	,077		,084	
N	1136		1136	
	b	Std. Dev	b	Std. Dev
Contact VBT	,331**	,044	,327**	,110
Betrokkenheid			,059*	,027
Vertrouwen			-,028*	,013
<i>Controlevariabelen</i>				
Leeftijd	,001	,001	,000	,001
Vrouw	-,057**	,023	-,057**	,023
Allochtoon	-,011	,032	-,003	,032
Midden	,028	,034	,031	,034
Hoog	,049	,037	,053	,037
Tm5jaar	,142**	,037	,133**	,037
Tm10jaar	,180**	,043	,145**	,045
Meerdan10	,119**	,037	,082*	,040

* = significant (bij eenzijdige toets)($p < .05$)

** = significant (bij eenzijdige toets) ($p < .01$)

Uit tabel 4.9 blijkt dat contact met het VBT een significant positief effect heeft op de mate waarin men zich actief inzet voor de leefbaarheid in de buurt. Hypothese 2 wordt hiermee dus bevestigd. Vervolgens wordt er gekeken naar de mate waarin deze relatie gemedieerd wordt

door de variabelen betrokkenheid en vertrouwen in professionals. De relatie tussen contact met het VBT en actieve bewoners wordt niet gemedieerd door betrokkenheid en vertrouwen in professionals want er is geen significant effect gevonden van contact met het VBT op deze variabelen. Wel zijn er significante relaties gevonden tussen betrokkenheid en vertrouwen en actieve bewoners. Beide factoren zijn dus van invloed op de mate waarin bewoners actief zijn in de buurt. De richting van deze verbanden verschillen echter. Hoewel de verwachting was dat zowel betrokkenheid als vertrouwen in professionals een positieve werking zouden hebben op de mate waarin bewoners actief zijn blijkt uit de resultaten dat deze positieve relatie alleen geldt voor de variabele betrokkenheid. Des te meer betrokken men is bij de buurt des te actiever. Voor vertrouwen is er echter een negatieve relatie waar te nemen. Dit betekent dat hoe meer vertrouwen men heeft in professionals des te minder actief ze zelf zijn. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat bewoners die veel vertrouwen hebben in professionals erop vertrouwen dat problemen in de buurt wel opgelost zullen worden, waardoor ze zelf niet in zullen grijpen.

Er blijkt dus wel degelijk een relatie te zijn tussen contact met het VBT en de mate waarin bewoners actief zijn in de buurt. Het probleem zit hem in het feit dat hypothese 3 niet bevestigd wordt. Uit tabel 4.8 blijkt dat hoe actiever bewoners zijn op het gebied van leefbaarheid des te meer overlast zij ervaren. De relatie tussen actieve bewoners en het veiligheidsgevoel is niet significant. Hoewel het VBT dus wel het doel bereikt dat bewoners actiever zijn, werkt dit niet op een positieve maar juist op een negatieve manier door tot het niveau van perceptie overlast en veiligheidsbeleving. In de discussie zullen we verder ingaan op de vraag hoe het kan dat actieve bewoners meer last lijken te hebben van overlast.

5. Conclusie en discussie

Dit onderzoek heeft onderzocht in hoeverre de assumpties waarop het beleid van de Veilige Buurten Teams berust juist blijken te zijn. In dit hoofdstuk zal eerst een overzicht van de resultaten worden weergegeven. Vervolgens zal er in de discussie in worden gegaan op de reflectie van het onderzoek en worden er op basis van de bevindingen beleidsaanbevelingen gedaan.

5.1 Conclusie

Sinds 2010 zijn de Veilige Buurten Teams ingevoerd in vier buurten in Maastricht die onderdeel zijn van het krachtwijkenbeleid om de leefbaarheid (subjectieve veiligheid en fysieke en sociale overlast) te verbeteren. Het doel van dit onderzoek was te achterhalen in hoeverre de assumpties waarop het beleid berust juist zijn. Beleid dat berust op onjuiste assumpties is vaak weinig effectief in het behalen van de gewenste doelstellingen. De hoofdvraag van dit onderzoek luidde als volgt: *in hoeverre en op welke manier vermindert het Veilige Buurten Team de onveiligheidsgevoelens en ervaren overlast in de buurten waar dit beleid is ingezet?* De hoofdvraag zal vervolgens beantwoord worden aan de hand van een aantal deelvragen:

- Welke beleidstheorie ligt ten grondslag aan de VBT's?
- In welke mate leidt het persoonlijke contact van bewoners met het VBT ertoe dat bewoners actiever worden?
- In welke mate leidt actief bewonerschap tot een vermindering van de perceptie van overlast en onveiligheidsgevoelens?
- Op welke manier kan de aanpak van de VBT's in de toekomst nog verbeterd worden?

Dit is onderzocht aan de hand van data afkomstig uit onderzoek van de Gemeente Maastricht in 2010 onder alle buurten in Maastricht. Uiteindelijk zijn 1136 respondenten meegenomen in de analyses. We zullen nu per deelvraag antwoord geven om zo tot een eenduidig antwoord op de hoofdvraag te kunnen komen.

De eerste deelvraag luidt: 'Welke beleidstheorie ligt ten grondslag aan de VBT's?'. We hebben in het eerste hoofdstuk onderzocht welke assumpties er ten grondslag aan het beleid liggen volgens het VBT zelf en volgens het evaluatie onderzoek uitgevoerd door het CCV. Vervolgens hebben we deze assumpties getoetst aan de hand van wetenschappelijke

theorie en zijn we tot de volgende beleidstheorie gekomen: contact met het VBT leidt tot meer actieve bewoners op het gebied van de leefbaarheid in de buurt. Vervolgens zou dit weer moeten leiden tot een lagere perceptie van overlast en hogere veiligheidsgevoelens. Deze beleidstheorie is vervolgens getoetst aan de hand van multiële regressie analyses.

In deze analyse is voornamelijk ingegaan op de volgende twee deelvragen: “In welke mate leidt contact met het VBT tot actieve bewoners (door middel van het verhogen van de betrokkenheid bij de buurt en het vertrouwen in professionals)?” en “in welke mate leidt dit actief bewonersschap tot een vermindering van de perceptie van overlast en onveiligheidsgevoelens?”. We hebben gezien dat op basis van de resultaten een aantal conclusies kunnen worden getrokken. Contact met het VBT blijkt inderdaad een significante positieve relatie te hebben met de mate waarin bewoners actief zijn. Deze assumptie is dus juist. Deze relatie blijkt echter niet gemedieerd te worden door betrokkenheid bij de buurt en vertrouwen in professionals. Wel blijken deze twee factoren van invloed te zijn op de mate waarin bewoners actief zijn in de buurt. Wanneer bewoners betrokken zijn bij de buurt zijn ze ook eerder actief. De relatie tussen vertrouwen in professionals en actieve bewoners blijkt echter negatief te zijn. Des te meer vertrouwen men heeft in professionals des te minder actief is men zelf op het gebied van de leefbaarheid in de buurt.

Ondanks dat deze eerste assumptie van het beleid juist is, werkt het activeren van bewoners niet op een positieve manier door naar een betere veiligheidsbeleving en een lagere perceptie van overlast. Een opvallende bevinding is dat deze relatie juist negatief blijkt te zijn. Actieve bewoners lijken meer overlast te ervaren dan bewoners die niet actief zijn. Contact met het VBT leidt in dit geval dan ook niet tot een afname van de perceptie van overlast en toename van veiligheidsgevoelens, omdat de relatie gemedieerd wordt door de variabele actieve bewoners die een negatief effect blijkt te hebben. Tussen contact met het VBT en de veiligheidsbeleving is geen significante relatie gevonden en tussen contact met het VBT en de perceptie van overlast is een negatieve significante relatie gevonden. In de discussie zal verder in worden gegaan op deze bevindingen en welke consequenties het heeft voor het beleid.

5.2 Discussie

Onderzoek tussen participatie en veiligheidsbeleving laat al jaren een gemengd beeld zien, soms is er een positief verband, soms een negatief en soms geen verband (van Eijk, 2013). Veiligheidsbeleving en perceptie van overlast zijn dan ook complexe concepten die door

bewoners uiteenlopend worden ervaren. Veiligheidsbeleving is wel eens vergeleken met een Indiase anekdote van de zes blinde mannen en de olifant. De olifant staat voor onveiligheid en elk van de zes mannen geeft aan hoe hij de olifant 'ziet'. Echter, elk van hen betast een ander deel van de olifant. Zo komen de blinde mannen uiteindelijk tot zes uiteenlopende beschrijvingen van wat onveiligheid is (Vanderveen, 2006, p. 314-315).

Een opvallende bevinding is dat hoe actiever de bewoners zijn des te meer overlast ze blijken te ervaren. Naar verwachting is ook de relatie tussen actieve bewoners en veiligheidsbeleving eerder negatief dan positief. Deze resultaten kunnen op twee manieren verklaard worden. Ten eerste is het lastig een causaal verband vast te stellen. Het kan goed mogelijk zijn dat een laag onveiligheidsgevoel of een hoge perceptie van overlast juist een reden is voor bewoners om de beslissing te nemen actief te worden in buurtprojecten. Dit wordt ook betoogd door Van Caem (2008) en Van der Land (2013). Dit probleem kan in vervolgonderzoek opgelost worden door twee metingen te doen: een voor- en een nameting. Wanneer respondenten voordat ze actief worden een lagere perceptie van overlast hebben ten opzichte van daarna kan er geconcludeerd worden dat het causaal verband een bepaalde richting opwijst.

Ten tweede kan het participeren in leefbaarheidsprojecten de perceptie van overlast en onveiligheid juist vergroten doordat ze meer in aanraking komen met deze vormen van overlast en criminaliteit en zich er meer bewust van worden. Actieve bewoners hebben vaak meer kennis over wat er allemaal mis is met de buurt. Dit kan ertoe leiden dat zij zich juist onveiliger gaan voelen en meer perceptie van overlast ervaren (Lub 2013). Ook van Marissing en de Meere (2013) stellen dat een zichtbare aanpak kan bijdragen aan een verhoogd gevoel van onveiligheid. Beleid heeft niet alleen een effect op overlastgevers en criminelen, maar kan er ook onbedoeld toe leiden dat sommige bewoners wanneer ze actief worden binnen het beleid zich meer dan voorheen realiseren dat die extra inzet kennelijk nodig is.

Daarnaast waarschuwt Van den Herrewegen (2010) voor het feit dat participatie ook negatief kan uitpakken wanneer bewoners actief beginnen te participeren, maar tijdens het proces teleurgesteld raken over de betrokkenheid van professionals. Uit de resultaten bleek dat een hogere mate van vertrouwen in professionals leidt tot minder actieve bewoners. Het kan echter ook zijn dat juist de minst actieve bewoners het meeste vertrouwen in professionals hebben omdat ze nooit met ze in contact zijn geweest en niet zien waar de problemen zitten. De bewoners die wel actief zijn, die zich niet serieus genomen voelen, en die het idee hebben dat problemen toch niet worden aangepakt kunnen juist minder vertrouwen in professionals

krijgen. Ook wanneer ze wel serieus genomen worden, maar problemen gewoon niet door het VBT opgelost kunnen worden, kunnen deze gevoelens van onvrede en onveiligheid ontstaan.

Zoals elk onderzoek heeft ook dit onderzoek zijn sterke kanten en beperkingen. Een aantal beperkingen zullen genoemd worden. De eerste beperking is dat er keuzes zijn gemaakt om bij bepaalde variabelen de missende waarden te vervangen door gemiddelde waarden of ze om te coderen naar een antwoordcategorie. Dit kan de betrouwbaarheid en het beeld van het onderzoek enigszins vertekenen. Ten tweede zijn de gebruikte variabelen alleen op een subjectieve manier gemeten. Het zou ook interessant zijn om in een vervolg onderzoek objectieve gegevens mee te nemen over overlast en criminaliteit in de buurten. Het is aan te raden om bij het evalueren van het beleid behalve het onderzoeken van de subjectieve resultaten ook te kijken naar de verandering van objectieve gegevens betreffende veiligheid en fysieke kwaliteit. Het kan namelijk zo zijn dat de leefbaarheid objectief gezien wel degelijk verbeterd is door activiteiten van het VBT, maar dat bewoners dat subjectief gezien niet zo ervaren. Dit wil dan niet zeggen dat het VBT dan helemaal geen effect heeft gehad.

Ook is er gebruik gemaakt van een dataset uit 2010. De Veilige Buurten Teams waren toen pas ingevoerd, en het kan zijn dat er dus nog niet zoveel effect zichtbaar was. Daarnaast is het beleid van de Veilige Buurten Teams in de tussentijd aangepast. Zo is het VBT vanaf 2013 meer gaan werken op subniveau in de buurt. Door te werken op subniveau hoopt men dat bewoners zich meer betrokken voelen en eerder zullen participeren omdat het gaat om problemen die ook hen raken. In de literatuur zagen we al dat dit werken op subniveau wordt gezien als een effectieve manier om bewonersparticipatie te stimuleren. Het zou dan ook interessant zijn op basis van de nieuwe buurtpeilingen die in 2014 gehouden worden dezelfde analyse nog eens uit te voeren, om te kijken of er door de veranderingen in het beleid een effect is opgetreden.

Ondanks deze beperkingen is het onderzoek een waardevolle toevoeging aan de onderzoeksliteratuur op het gebied van de perceptie van veiligheid en overlast en de rol die actieve bewoners hierin kunnen spelen. Zeker in de huidige tijd van de participatie samenleving wordt veel verwacht van bewoners. Hoe actiever de bewoners hoe leefbaarder de buurt zou moeten worden en hoe veiliger ze zich zouden moeten voelen. Uit het onderzoek blijkt dat beleidsmakers en onderzoekers niet al te veel moeten verwachten van de positieve bijdrage van actieve bewoners op de leefbaarheid van de buurt. Het is een proces van lange adem, en de invloed op complexe concepten zoals veiligheidsbeleving en perceptie van overlast zal minimaal zijn.

5.3 Beleidsaanbevelingen

We hebben gezien dat het VBT een mooie bijdrage levert aan het activeren van bewoners, of dat actieve bewoners het VBT in elk geval aangrijpen om zich actief in te kunnen zetten en hun mening te delen. Het is dan ook belangrijk dat het VBT dit in de toekomst voortzet. Van burgerparticipatie wordt echter ook vaak verwacht dat het een substantieel effect zal hebben op een veilige en leefbare buurt. In dit onderzoek is dit positief effect echter niet aangetroffen op de veiligheidsbeleving en perceptie van overlast.

Er zijn zoals eerder genoemd twee scenario's te bedenken waarom er geen significante positieve relatie is gevonden. Ten eerste kan het zo zijn dat de personen die zich het meest onveilig voelen en de meeste overlast ervaren, juist de personen zijn die contact opnemen met het VBT. Een tweede verklaring kan echter zijn dat door contact met het VBT en de besprekingen over de leefbaarheid en veiligheid in de buurt men zich juist extra bewust wordt van de problemen in de buurt. Om te achterhalen met welk scenario het VBT precies te maken heeft is het allereerst belangrijk vervolgonderzoek uit te voeren. Door meerdere metingen door de tijd heen te doen bij dezelfde respondenten kan er een causaal verband worden vastgesteld, om het probleem met de causaliteit op te lossen. Wanneer het causale verband in de richting wijst van bewoners die nadat ze actief zijn geworden meer overlastbeleving zijn gaan ervaren kan er hier op een aantal manieren gericht mee om worden gegaan.

Een eerste belangrijk punt waar rekening mee dient te worden gehouden is de manier waarop over de problemen in de buurt gecommuniceerd wordt. Het Centrum voor de Criminaliteit en Veiligheidsbeleving (2014a) heeft onderzoek gedaan naar verschillende communicatietechnieken die effectief bleken te zijn in het beïnvloeden van de overlast- en veiligheidsbeleving. Hieruit kwamen een aantal punten naar voren die ook voor het Veilige Buurten Team van belang kunnen zijn bij het beïnvloeden van de overlast- en veiligheidsbeleving van de actieve bewoners in de buurt. Het VBT wordt dan ook aanbevolen met de volgende drie punten rekening te houden:

- Wanneer de (actieve) bewoners aangeven een probleem te ervaren, is het heel belangrijk dat het VBT ook erkent dat er een probleem is. Alleen al het erkennen van een probleem werkt positief door op de overlastbeleving.
- Ook is het belangrijk te blijven communiceren met actieve bewoners die een hoge mate van overlast ervaren. Bij bewoners met een hoog probleembesef werkt een zichtbare aanpak en communicatie goed omdat de professionals meer aandacht hebben

voor het probleem. Een manier om deze communicatie blijvend te maken zal verderop genoemd worden.

- Ten derde is het belangrijk om niet alleen problemen te benoemen in de buurt, maar ook juist zaken die wel goed gaan en behaalde resultaten. Het communiceren dient dus op een positieve manier te gebeuren naar de actieve bewoners toe. Een verbetering van de buurt is vaak een langzaam proces dat niet altijd zichtbaar is voor de bewoners zelf. Door ze erop te wijzen welke verbeteringen zijn doorgevoerd kan ervoor gezorgd worden dat bewoners het wel gaan zien en ervaren.

Een tweede manier om om te gaan met het probleem is om (actieve) bewoners tijdens de buurtbijeenkomsten en gesprekken er bewust van te maken dat dit effect kan optreden. Bewoners moeten weten dat zij wanneer zij actiever worden in de buurt ook eerder signalen van onveiligheid en overlast kunnen gaan oppikken doordat zij zich hier meer bewust van zijn. Door bewoners bewust te maken van dit effect kunnen zij zelf leren hun perceptie van overlast en onveiligheid te relativeren.

Tot slot wordt het VBT aanbevolen om een online platform op te richten waarvoor actieve bewoners zich kunnen aanmelden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een Facebook pagina of Forum. Via dit online platform kunnen de bewoners geïnformeerd worden door het Veilige Buurten Team over zaken op het gebied van veiligheid en leefbaarheid in de buurt. In Rotterdam is hiermee al geëxperimenteerd door het project 'Buurt bestuurt' en het blijkt een positief effect te hebben op de ervaren overlast en onveiligheidsgevoelens bij de aangemelde bewoners (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2014a). Waarschijnlijk zullen alleen actieve bewoners zich hiervoor aanmelden, maar dit is ook de groep die we op dit moment willen bereiken. In tegenstelling tot het project in Rotterdam is het echter belangrijk dat er naast het verzenden van berichten door het Veilige Buurten Team op het online platform ook de mogelijkheid is voor bewoners om onderling informatie en ervaringen uit te wisselen. Door samen te praten over ervaringen en informatie uit te wisselen kunnen de negatieve gevoelens van actieve bewoners over problemen in de buurt verminderd worden.

Kort samengevat wordt het Veilige Buurten Team aangeraden te werken aan de communicatie naar bewoners toe. Zorg ervoor dat de berichten niet alleen maar negatief zijn, erken dat er problemen zijn en blijf goed communiceren met de actieve bewoners. Daarnaast dienen bewoners bewust te worden gemaakt door het VBT van het feit dat zij wanneer ze

actiever worden misschien ook meer overlast en onveiligheid gaan ervaren omdat ze zich meer bewust worden van de problemen in de buurt. Tot slot dient er een online platform opgericht te worden waarbij het Veilige Buurten Team informatie kan overbrengen naar de actieve bewoners toe, maar waarbij bewoners ook onderling informatie en ervaringen kunnen uitwisselen.

Literatuurlijst

- Adams, R.E. en Serpe, R.T. (2000). Social Integration, Fear of Crime, and Life Satisfaction. *Sociological Perspectives*, 43 (4), 605-629.
- Allen, P. en Bennett, K. (2010). *PASW Statistics by SPSS. A Practical Guide: version 18.0*. Thomas Nelson Australia.
- Brans, M., Maesschalck, J. en Gelders, D. (z.d.). Eindrapport "Burgerparticipatie": In opdracht van de Algemene Directie Veiligheid en Preventie (FOD BiZa). Leuven: Instituut voor de Overheid en Leuven Instituut voor Criminologie.
- Brogden, M. en Preeti, N. (2005). *Community Policing: National and international models and approaches*. Collumpton: Willan Publishing.
- Caem, B. van (2008). *Verborgene kracht: burgerparticipatie op het vlak van veiligheid*. Amsterdam: Dynamics of Governance, Faculteit der Sociale Wetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (2014). Het Veilige Buurten Team. Een persoonlijke benadering van bewoners. Utrecht: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (2014a). 'Overlast en Beleving' Resultaten uit het innovatieproject. Utrecht: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Dijk, T. van en Koekkoek, M. (2011). Weten wat werkt? Evaluatie als basis voor succesvolle wijkaanpak. Groningen: Instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid.
- Edelenbos, J. (2006). Buurtgericht beleid en de kunst van vertrouwen geven. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Eijk, G. van (2013). Veiliger door de buurtwacht? Over de veiligheidsbeleving van burgerparticipanten en het belang ervan voor lokaal veiligheidsbeleid. *Tijdschrift voor Veiligheid* 12 (3).
- Gemeente Maastricht (2008). Wijkontwikkelingsplan Wittevrouwenveld/ Wyckerpoort.
- Gemeente Maastricht (2013). Wijkaanpak Maastricht: Uitvoeringsprogramma 2013-2015.
- Herrewegen, E. van den (2010). Safety: everybody's concern, everybody's duty? Questioning the significance of 'active citizenship' and 'social cohesion' for people's perception of safety. In: Cools, M., De Ruyver, B., Easton, M., Pauwels, L., Ponsaers, P., Vande Walle, G., Vander Beken, T., Vander Laenen, F., Vermeulen, G., Vynckier, G. (Eds.),

- Governance of Security Research Papers, Safety, Societal Problems and Citizens' Perceptions. New Empirical Data, Theories and Analyses*, 3. Antwerpen: Maklu.
- Hinssen, P. (2011). Buurtprofielen Maastricht 2010. Gemeente Maastricht: Onderzoek en Statistiek.
- Hughes, G. en Rowe, M. (2007). Neighbourhood policing and community safety: Researching the instabilities of the local governance of crime, disorder and security in contemporary UK. *Criminology and Criminal Justice* 7, 317.
- Jansen, M. (2012). Hoe kunnen gemeenten de zelfredzaamheid van burgers bevorderen? Rapportage literatuuronderzoek. Utrecht: Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid.
- Land, M. van der (2013). Burgers voor/tegen burgers: buurtwachten in Nederland en hun verbindingen met bewoners, politie en gemeente. *Tijdschrift voor Veiligheid* 12 (2).
- Lub, V. (2013) *Schoon heel en werkzaam? Een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- MacDonald, J. M. (2002). "The effectiveness of community policing in reducing urban violence". *Crime and Delinquency*, 48 (4), 592-618.
- Marissing, E. van (2005). Citizen participation in the Netherlands: motives to involve citizens in planning processes. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Marissing, E. van en Meere, F. de (2013). Op zoek naar actieve burgers. Duurzame betrokkenheid van bewoners bij buurtveiligheid in Transvaal. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Ministerie van VROM. (2007). Actieplan krachtwijken: van aandachtswijk naar krachtwijk. Den Haag.
- Noije, L. van en Wittebrood, K. (2008). Sociale veiligheid ontsleuteld. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Oppelaar, J. en Wittebrood, K. (2006). Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Permentier, M., Kullberg, J. en Noije, L. van (2012). Werk aan de Wijk: Een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Ponsaers, P., Moor, L.G., D'haese, W. en Smeets, M.E. (2014) Politie en haar maatschappelijke partners. *Cahiers Politiestudies*, 1.
- Sampson, R.J., en Raudenbush, S.W. (1999). Systematic Social Observation of Public Spaces: A New Look at Disorder in Urban Neighborhoods. *American Journal of Sociology*,

105(3), 603-651.

- Scholte, R.D. (2008). 'Burgerparticipatie in veiligheidsprojecten: een empirische verkenning', in: Boutellier, H. en Steden, van R. (red), *Veiligheid en burgerschap in een netwerksamenleving*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Think Tank (2014). *Civic Participation in the Neighborhoods of Maastricht*. Maastricht: University College Maastricht.
- Universiteit Utrecht (z.d). Kwaliteitscriteria: betrouwbaarheid, validiteit, aanvaardbaarheid en bruikbaarheid.
- Vanderveen, G. (2006) *Interpreting Fear, Crime, Risk and Unsafety: Conceptualisation and Measurement*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Veilige Buurten Aanpak (2013). Memo VBA 2013-2015. Verkregen op 8 april. 2014, via: <http://www.hetccv.nl/binaries/content/assets/ccv/dossiers/wijkinterventies/handboek-veilige-buurten.pdf>
- Veilige Buurten Aanpak (z.d.). Handboek Veilige Buurten Team.
- Vreugdenhil, M. (2012). *Nederland participatieland? De ambitie van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de praktijk in buurten, mantelzorgrelaties en kerken*. Amsterdam: University of Amsterdam (UVA).
- Wilson, J.Q. en Kelling, G.L. (1982). Broken Windows. *The Atlantic Online*. Verkregen op 28 maart, 2014, via: <http://www.lantm.lth.se/fileadmin/fastighetsvetenskap/utbildning/Fastighetsvaerderingssystem/BrokenWindowTheory.pdf>